

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURAN JÄSENLEHTI 3/2020

SUSIKKO 3/2020

Joko tai sekä että.....	3	Kolme kirkkoa – kolme mestaria	20
Talven selän taittajaiset 17.2.2021.....	4	Uusia kirjoja	
Metsätyönjohtajakoulutuksen lyhyt mutta laaja historia	5	Mies, joka etsi aina rajojansa, mutta löysikö niitä koskaan.....	30
Urho Kekkonen, metsät ja metsäyöntekijät.....	9	EINARI – Ponssen perustajan Einari Vidgrénin elämä	31
Pohjoismaiset metsäkongressit, muistoja ja välähdyksiä.....	16	Suhteeni metsään -kirjoituskeruun tulos noin 300 vastausta	34
Kirves paukkaa, puuta haukkaa.....	19		

Susikko

Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
3/2020

<http://www.metsahistoria.fi>
seura(at)metsahistoria.fi

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Toimituskunta: Antti Koskimäki, Pekka T. Rajala, Juha Aaltoila ja
Tapio Kamppila
Taitto: DTPage Oy

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä ja kuvia.
Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran osoitteeseen koskix@hotmail.com.
Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava kirjoitusohjeita, jotka ovat
seuran kotisivuilla <http://www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko>.

Etukannessa II pohjoismaisen metsäkongressin retkeilyn osanottajat kuuntelevat professori Olli Heikinheimon selostusta Punkaharjulla vuonna 1927. Heikinheimolla on kädessään Punkaharju-opas samalta vuodelta. Kuva on albumista "Svenska Skogsvårdsföreningens excursion Till Finland 1927".
Kuva: Lusto, Suomen Metsäyhdistyksen kokoelma.

Takakannessa XVI Pohjoismaisen metsäkongressin kohteella Kankaanpäässä vuonna 1886. Satakunnan piirimetsälautakunnan päämetsänhoitaja Arvi A. Koivisto esittelee metsätalousinsinööri Mauno Marjamäen kanssa yksityismetsätalouden suunnittelua maanviljelijä Alpo Mäki-Korvalan metsässä. Tilalla on tekeillä kolmas metsätaloussuunnitelma. Kuva: Lusto, Markku Eskolan kokoelma, kuvaaja Markku Eskola.

Puheenjohtaja Antti Koskimäki,
koskix@hotmail.com
Varapuheenjohtaja Pekka T. Rajala

Muut hallituksen jäsenet
Tapio Kamppila, *sihteeri*
Leena Karjalainen-Balk
Pirkko Kivinen
Kari Mielikäinen
Jukka Nerg
Jaakko Niemistö
Heikki Roiko-Jokela
Pekka Äänismaa

METSÄMIESTEN SÄÄTIÖ
Ihminen ja metsä

Joko tai sekä että

Elämme edelleen koronan aiheuttamaa aikalisää. Tämä tuntuu seuran toiminnassa ennen kaikkea siinä, että tilaisuuksia ei ole voitu järjestää. Ensi vuoteen mennään toiminta tavanomaisesti suunnitellen. Suunnitelma toteutetaan sitten tilanteen mukaan.

Toiminta on tilaisuuksia lukuun ottamatta ollut ehkäpä aktiivisempaa kuin vuosiin. Tietoa on kerätty ja kirjoitettu runsaasti jäsenten ja laajemmankin yleisön käyttöön aikanaan laitettavaksi. Tämä pätee, toivottavasti yhteiseksi iloksi, tähän Susikkoonkin. Kirjoittajia sekä tieto- ja kuvalähteitä on ilmaantunut uusia, joten näkökulmia tulee lisää. Kiitokset asiaan vaikuttaneille!

Korona aiheuttaa Suomessa kuten muuallakin tavattomia taloudellisia hankaluuksia ja valtavat jälkivastuut. Hieman pandemian uutisvirran varjoon jää merkittäviä uutisia myös metsätaloudessa. Sellaisia ovat muun muassa tehtaiden sulkemiset. Työpaikat ovat muutenkin vaarassa, joten sadat menetetyt työpaikat ovat merkittävä lisähankaluus.

Metsien mahdollisimman runsaalla käyttämisellä voidaan ylläpitää taloudellista toimeliaisuutta. Kaiken aikaa käydään keskustelua hiilensidonnasta ja metsien hakkuumääristä. Nyt juuri tuntuu erityisen vastuuttomalta, että esitetään tai vaaditaan metsien hakkuiden vähentämistä. Metsät kasvavat joka tapauksessa enemmän kuin niistä viedään puuta pois. Totta kai Suomi kantaa oman osuutensa hiilen vähentämisestä ilmakehässä, mutta hiilikaivoksia suljettakoon myös.

Hakkuiden vähentämiskannanottoihin liittyy joskus avohakkuiden vastustaminen, ikään kuin niitä vähentämällä hiiltä voitaisiin sitoa enemmän. Se millä menetelmällä puu poistetaan metsästä, ei ole merkitystä metsien hiilivaraston kannalta, vain hakkuumäärillä suhteessa kasvuun on. Kannanotoilla kytketään tarkoitushakuisesti hiilikysymys ja avohakkuut.

Metsien käsittely ei ole pohjoisessa metsäluonnossa joko-tai-asia. Runsaimpienkin avohakkuiden aikana, 1980-luvun alkuvuosina, uudistettiin runsaasti luontaisesti. Kasvatushakkuiden määrä on aina ollut uudistamishakkuiden määrää suurempi. Runsaasiin avohakkuihin on aikanaan ollut perusteensa. 1980-luvun aukoissa kasvaa nyt tukkipuustoja – ja hiiltä sitoutuu.

Tehometsätaloudenkin aikoihin – sellainen sana tässä nyt tulkoon – uudistettiin luontaisesti, otettiin ylispuuta pois valmiiden taimikoiden päältä, tehtiin varovaisia harvennuksia, jopa poimittiin jokunen iso puu sieltä täältä ja tehtiin pikku aukkoja taimettumaan. Tämä oli toimintaa, jota näinä aikoinaan kutsutaan erirakenteiseksi metsätaloudeksi.

Tämä päivän kannanotoissa ollaan usein yhden asian kannalla. Esimerkki: ei avohakkuuta lainkaan, pelkästään jatkuvaa kasvatusta. Tämä on joko-tai-ajattelua. Se kuuluu poleemiseen keskusteluun, mutta on asioita yksinkertaistavaa, jopa vääristelevää. Yhden asian esittäjät eivät saa viestiään läpi asioita tuntevien keskuudessa, mutta suurta yleisöä niillä saatetaan johtaa pahastikin harhaan.

Maamme metsät ovat nykyään monipuolisempia ja -muotoisempia kuin aikoihin. Ne mahdollistavat erittäin laajan valikoiman hakkuutapoja. Toimintatavat kannattaa valita nyt kuten ennenkin kasvupaikkojen edellytysten mukaan. Päätökset tekevät sadat tuhannet metsänomistajat omine tavoitteineen ja ajatuksineen. Metsien käsittelyä käytännössä kuvaa sekä-että-toiminta. Metsäväellä riittää tiedotettavaa.

Toivotan kaikille lukijoille valoisaa ja rauhallista joulua sekä hyvää uutta vuotta. Ja edelleen: pidetään itsestämme ja toisistamme huolta.

Antti Koskimäki

Talven selän taittajaiset 17.2.2021

Perinteinen Metsähistorian Seuran vuoden avaustapahtuma, Talven selän taittajaiset, pidetään keskiviikkona 17.2.2021 kello 14.00. Koronatilanteesta johtuen suositellaan ensisijaisesti etäosallistumista. Tarkemmat ohjeet etäosallistumisesta toimitetaan lähempänä tapahtumaa.

Rajoitettu määrä voi osallistua paikan päällä Loimuryn tiloissa osoitteessa Mikonkatu 8 A, 8. kerros, Helsinki. Osallistujilta edellytetään kasvomaskin käyttämistä.

Pyydämme ilmoittautumistanne viimeistään 31.1.2021 mennessä osoitteeseen: seura@metsahistoria.fi

Pyydämme ilmoittamaan, osallistutko etänä vai haluaisitko tulla paikan päälle Loimuun. Tarkennamme lähempänä helmikuuta Loimun toimistolle otettavien lukumäärää voimassa olevan koronaohjeistuksen mukaisesti.

Aiheena ovat ensimmäistä valtakunnan metsien inventointia edeltäneet selvitykset ja koko maata kattavan inventoinnin läpivientiä varmisteleva koeinventointi Sahalahden ja Kuhmalahden metsissä vuonna 1912. Asiasta alustaa MMT Risto Päivinen ja kommenttipuheenvuoron esittää MH Timo Kivimaa.

Maamme ensimmäinen VMI tehtiin vuonna 1921–1924, joten nyt vietetään inventoinnin aloittamisen 100-vuotisjuhlavuotta. Sahalahdesta ja Kuhmalahdesta oli tarkoitus puhua jo viime vuonna, mutta korona siirsi tilaisuuden. Siksi taustat vasta nyt.

Seuran vuosikokous 2021

Seuran vuosikokous 2021, esitelmätilaisuus sekä jäsen- ja tutkijatapaaminen pidetään Helsingissä keskiviikkona 24.3.2021 alkaen kello 14.00. Kokouskutsu ja aineistot Susikossa 1/2021.

Talven selän taittajaisista vuonna 2017 Tieteiden talossa. Kuva: Antti Koskimäki.

Metsätyönjohtajakoulutuksen lyhyt mutta laaja historia

(...jatkoa)

Edellisessä Susikossa, 2/2020, alkoi metsätyönjohtajien koulutuksen tarkastelu. Käsitellyiksi tulivat metsäteollisuusyhtiöiden koulut, joista perusteellisesti esiteltiin Hämeen metsätyönjohtajakoulu sekä Rajamäen metsätyönjohtajakoulu, Tammelan metsätyönjohtajakoulu, Tammisaaren metsäopisto ja Korsholman metsäoppilaitos siihen liittyen. Koulujen toimintaa sekä hallintoa tarkasteltiin myös sekä koulutuksen pääpiirteet ammattinimikkeineen esiteltiin. Niinpä niihin asioihin ei tässä juurikaan palata.

Tässä jatketaan muissa oppilaitoksissa annetun metsätyönjohtajakoulutuksen pariin. Ensiksi luetellaan metsätyönjohtajakoulusta antaneet oppilaitokset alueittain tai koulujen paikkakuntien nimellä. Tämä pelkästään asioiden yksinkertaistamiseksi, koska nimet ovat muuttuneet vuosikymmenten mittaan monesti. Oppilaitokset tai paikkakunnat ovat seuraavat, ilman erityistä järjestystä: Lappi, Rovaniemen metsäopisto ja Lapin metsäkoulu, Ahlainen ja Kullaa Satakunnassa, Joensuu, Toivala, Varpanta, Vallinkorva, Sotkamo, Tuomarniemi ja Saarijärvi. Mikäli lukijoilla on tietoa metsätyönjohtajakoulutuksesta, tutkintoon johtaneesta, jossakin muualla, niin yhteyttä pyydetään ottamaan kirjoittajaan. Kirjoitussarjan otsikkoa piti muuttaa, kun oppilaitoksia oli näinkin monta.

Nyt esitellään koulutus Lapissa, Satakunnassa ja Joensuussa. Oppilaitosten vaiheita esitellään sen verran, että kokonaisuus tulee selväksi. Esittelyiden pituudet ovat hyvin vaihtelevia johtuen käytettävissä olevista tiedoista. Oppilaitoksista, joista on laadittu historia tai historiikki, saavat perusteellisemmän esittelyn. Kouluista ja niissä toimineista ihmisistä riittää tietoa ja muistumia paljon. Niitä sopii ja otetaan mielellään Susikon lukijoiden tiedoksi ja iloksi. Olkaapa hyvät!

Rovaniemen metsäopisto ja Lapin metsäkoulu

Lähteenä on laaja kirja *Lapin metsäopetus 100 vuotta (1905–2005)*. Se on Juhani Lassilan kirjoittama, väitöskirja, joka on maamme ensimmäinen metsäopetus-

ta ja sen historiaa koskeva väitöskirja ja ensimmäinen Lassilan kolmesta väitöskirjasta. Kirjassa tarkastellaan kaikkea Lapin maakunnan alueella annettua metsäalan koulutusta taustoineen ja esteineen sekä koulutuksen puolesta tehtyä työtä. Metsäopetus Lapissa alkoi, kun Rovaniemen Hirvaalla aloitettiin metsänvartijoiden koulutus syksyllä 1905. Vuonna 1967 avattiin Lapin metsäkoulu -nimeä kantava metsänomistajien ja heidän perillistensä koulutusta varten perustettu oppilaitos Rovaniemen maalaiskunnassa Kemijoen rannalla Pahtaja-vaaran rinteessä. Tämän tehtävän ohella se vastasi metsätyönjohtajien koulutuksesta parikymmentä vuotta.

Rovaniemen metsäopisto teki uuden aluevaltauksen, kun vuonna 1974 opistolla aloitettiin metsätyönjohtajien koulutus. Johtokunta ja opettajat olivat tehneet aloitteen koulutuksen aloittamisesta 1973, koska ”työnjohtajapula on Lapissa huutava kaikilla työnantajaryhmillä”. Tavoitteena oli, että työnjohtajakoulutus aloitettaisiin vakinaisesti normaalein budjettivaroin. Opisto johtokuntineen joutui tekemään hartiavoimin töitä koulutuksen aloittamisen puolesta. Valtakunnallisesti Pohjois-Suomen metsätyönjohtajakoulutuksen tarpeellisuus oli tunnustettu Metsä- ja puutalouden koulutuskomitean vuonna 1974 valmistuneessa I mietinnössä, toteaa Lassila.

Metsätyönjohtajakoulutus päästin aloittamaan vuonna 1975. Metsähallituksen työnjohtajille tarkoitettu jatkokoulutuskurssi toimeenpantiin 7.10.1974–20.12.1974 ja 7.4.1975–19.6.1975. Osanottajat, 22, olivat kaikki lähinnä Lapin suurista metsäpitäjistä. Lapin ensimmäinen varsinainen metsätyönjohtajakurssi pidettiin 13.1.–19.12.1975. Kurssin 20 osanottajaa olivat Lapin 13 eri kunnasta. Nämä kurssit rahoitettiin työllisyysvaroilla.

Vuonna 1976 helmikuussa käynnistettiin Lapin metsäkoulussa työllisyysvaroin vuoden kestävä metsätyönjohtajakoulutus. Koulutus siirrettiin Pahtajalle Hirvaalta siellä olleiden tilaongelmien johdosta. Lapin metsäkoulun ensimmäisellä metsätyönjohtajakurssilla oli 24 oppilasta Lapin 12 kunnasta. Vuodesta 1982 al-

kaen koulutuksen kesto oli 17 kuukautta eli kolme lukukautta. Koulutuksen tarpeesta ja suosiosta kertonee se, että vuonna 1977 oli metsätyönjohtajakoulutukseen hakijoita 152, joista 24 hyväksyttiin opiskelemaan.

Vuonna 1985 muutettiin 17 kuukauden mittainen metsätyönjohtajien koulutus keskiasteen mukaiseksi 3-vuotiseksi metsätalousteknikkokoulutukseksi. Lisäksi vuoden 1986 aikana järjestettiin noin kuuden viikon pätevöitymiskurssi entisen työnjohtajakoulutuksen saaneille 24 opiskelijalle, joista kurssin päätteeksi levotettiin Lapin läänin ensimmäiset metsätalousteknikot.

Lassila selostaa oppilaiden taustoja seuraavasti: ”Mainittakoon, että vuonna 1981 alkaneella työnjohtajakurssilla 24 opiskelijan joukossa oli kolme ylioppilasta, 1982 jo 19, 1983 taas 17 ja 1984 vielä 15. Vuonna 1986 tilanne oli 20/15 (yo), 1987: 20/1 (yo) ja 1988: 18/0 (yo). Lapin läänissä ylioppilaiden tie metsätalousteknikoksi oli 1980-luvun lopussa tukossa.”

Rovaniemen seudulla toimineet kolme oppilaitosta, Hirvaan metsäkonekoulu, Lapin metsäkoulu ja Rovaniemen metsäopisto, yhdistettiin ja niistä muodostettiin Rovaniemen metsäoppilaitos 1.8.1989 lähtien. Metsätalousteknikoiden koulutus jatkui uudessa laitoksessa edelleen Pahtajan toimipaikassa. Sen esimiehenä toimi Heikki Hiukka. Linjan aloituspaikkojen määrä oli 16 ja uusia opiskelijoita syksyllä 1989 saatiin 15. Koulu palveli sekä Oulun että Lapin lääniä. Opiskelijoiden keski-ikä oli 24 vuotta. Joukossa oli yksi nainen, mikä kertoo alan miehisyydestä tuohon aikaan. Oppilaiden ikäjakauma oli suuri, 17 vuodesta 35 vuoteen. Viisi oli hyväksytty pitkän työkokemuksen pohjalta.

Koulutus oli pitkä ja ilmeisen tehokas. Koulutus alkoi vuoden mittaisella harjoittelulla. Sen jälkeen seurasi 1,5 vuoden oppilaitosjakso. Opetuksessa oli pääpaino metsänhoidolla, puutavaran hankinnalla ja työnjohtopilla. Lähes puolet tästä ajasta käytettiin maastoharjoituksiin ja niihin liittyviin laskentatehtäviin. Toinen harjoittelujakso kesti vajaan puoli vuotta, ja sen aikana keskityttiin työnjohdollisiin aineisiin ja metsäteollisuusharjoitteluun. Lopuksi oli vielä kahden kuukauden oppilaitosjakso.

Jo 1990-luvun alkuvuosina alkoi kuulua ääniä ja kyselyitä, miksi metsätalousteknikoita vielä koulutettiin.

Kerrottiin, että heitä ei enää työmarkkinoilla tarvittu, joten heidän työllistymisensä oli vaikeaa. [Lapin] lääninhallituksessa ymmärrettiin, että eivät tuollaiset puheet aivan tuulesta temmattuja olleet. Olivathan metsätyömaat koneellistumassa kovaa vauhtia, ja työnjohtotehtävät vähenivät.

Lassila selostaa työnjohtajakoulutuksen lopettamisen koko maassa. Rovaniemen metsäoppilaitoksessa ei enää 1994 käynnistetty uutta metsätalousteknikkokoulutusta. Opetushallituksen valintaoppaista oli kuitenkin nähtävissä, että Oulun, Siilinjärven, Sotkamon ja Tammelan metsäoppilaitoksissa kyseisille linjoille otettiin vielä 1994 oppilaita ja vuonna vielä 1995 edelleen Ouluun, Siilinjärvelle ja Tammelaan sekä Keski-Suomen maatalous- ja metsäopistoon. Vielä vuonna 1996 oli mahdollista päästä valmistumaan metsätalousteknikoksi Forssan (Tammelan) ammatti-instituuttiin, Satakunnan maa- ja metsäinstituuttiin sekä Siilinjärven metsäoppilaitokseen. Kun uudesta koulutusrakenteesta oli poistettu opistoaste, niin se tarkoitti käytännössä metsätalousteknikkolinjan lakkauttamista. Ilmeisesti vastaavaa koulutusta pidettiin edelleen (1996) tarpeellisenä, sillä linjan sisällyttämistä uuteen ammattitutkintojärjestelmään oli tehty esitys. Tämä ei tuottanut tulosta, ja vuonna 1997 ei enää Suomessa aloitettu metsätalousteknikkokoulutusta. Eräiden oppilaitosten suorittama viivytystaistelu ei ollut onnistunut.

Rovaniemen metsäoppilaitos siirtyi 1.7.1995 valtion omistuksesta Rovaniemen ammattikoulutuksen kuntayhtymän haltuun. Rovaniemelle haettiin jo keväthalvella vakituisen ammattikorkeakoulun perustamislupaa. Vastaus oli kielteinen. Haettiin väliaikaista lupaa. Elokuussa 1995 valtioneuvosto myönsi luvan väliaikaisen ammattikorkeakoulun toiminnan käynnistämiseen 1.8.1996. Lupa oppilaitoksen vakinaistamiseen saatiin syksystä 1998 lähtien. Metsätalouseläälle voi nykyään opiskella Lapin ammattikorkeakoulussa ja Lapin ammattiopistossa.

Ahlainen ja Kullaa

Satakunnassa keskityttiin metsänparannustöiden työnjohtoon erikoistuneiden työnjohtajien koulutukseen, ensin Ahlaisissa ja sitten Kullaalla. Metsäkoulu- tuksesta Satakunnassa on Arvi A. Koiviston ja Tapani Hännisen kirjoittama kirja *50 vuotta metsäopetusta*

Satakunnassa, 1953–2003, Kankaanrannan kurssikeskuksesta Porin metsäopistoon. Kirja on vuodelta 2003. Koulutuksen alkuvaiheet kuvaillaan pääpiirtein näin: Satakunnan metsänhoitolautakunta osti vuonna Ahlasisista Kankaanrannan tilan ja perusti sen hiekkamul-tamaille taimitarhan tuottamaan taimia maakunnan metsänviljelyä varten. Talon tiilirakenteiseen navet-taan sijoitettiin käpykaristamo. Vielä huomattiin, että kanalarakennus olisi remontoitavissa vaatimattomaksi kurssilaksi maakunnan yksityismetsätalouden ammat-timiesten jatkokoulutusta ja metsänomistajien kurse-ja varten. Asia toteutuikin ja toiminta aloitettiin 1953. Kurssikeskuksella ei alkuun ollut omaa henkilökuntaa, vaan metsänhoitolautakunnan ammattimiehet hoitivat opetusta muiden tehtäviensä ohella. Kurssin johtajana ja opettajana toimi piirimetsänhoitaja Juhani Linkola ja toisena opettajana taimitarhanhoitaja Viljo Kosonen.

Uusi, ajanmukainen kurssilarakennus rakennettiin vuonna 1955. Siihen saatiin rahoitus vientimaksu-rahastosta, jota kartutettiin Korean konjunktuurin aikana tulleista puutavaran vientihinnoista. Tällä ra-hoituksella tuettiin metsänhoitolautakuntien kouluja koko maassa. Metsänhoitolautakunnan palvelukseen otettiin vuoden 1961 alussa metsänhoitaja Arvi A. Koivisto päätyönään koulutus- ja tiedotusasioiden hoi-to sekä Kankaanrannan kurssikeskus. Samana vuonna pyydettiin Satakunnan kunnilta ehdotuksia uudeksi sijoituspaikaksi koululle, koska Kankaanrannan ym-pärillä oleva muutaman kymmenen hehtaarin metsä ei riittänyt harjoitustyömaiksi. Alueita hankittiin lisää muun muassa vuokraamalla Metsähallitukselta metsää Eurajaoen Olkiluodosta. Tässä oli haittana pitkä mat-ka. Tarjolla olevista alueista parhaaksi osoittautui Kul-laan kunnan tarjoama tontti metsineen.

Vuoden 1965 alussa tuli voimaan laki metsäoppilaitok-sista. Kankaanrannan kurssikeskuksesta tuli Satakunnan metsäkoulu. Valtion rahoitus lisääntyi. Arvi A. Koivisto siirtyi metsänhoitolautakunnan tehtäviin ja koulun pää-toimiseksi johtajaksi valittiin metsänhoitaja Unto Uoti.

Maakunnan metsänhoitoyhdistyksissä ja metsänpa-rannuspiirissä oli koulutettujen työnjohtajien tarvetta. Niinpä koululla aloitettiin työnjohtajakurssi kesäkuus-sa 1965. Kankaanrannan kurssilarakennuksen tulipalo heinäkuussa keskeytti opetuksen. Koulun siirtäminen Kullaalle oli jo suunnitelmissa, joten koulun toimintaa

ja työnjohtajakurssia jatkettiin syyskuun alusta 1965 tilapäisesti Kullaan Saarijärven tyhjäksi jääneessä kan-sakoulussa. Välttämätön remontti tehtiin.

Edessä oli uuden metsäkoulun rakentaminen. Se todet-tiin metsänhoitolautakunnan taloudelle liian raskaaksi. Satakunnan metsäkoulu ja Kullaan kunnan sille varaa-man tontin oikeudet luovutettiin Metsähallitukselle 1.3.1967, joka jatkoi koulun toimintaa ja rakennusten suunnittelua. Samana päivänä koulun johtajaksi tuli metsänhoitaja Jussi Hirvola Uotin siirryttyä muihin tehtäviin. Uusia rakennuksia suunniteltaessa ja raken-nettaessa koulutusta oli jatkettava Saarijärven entisen kansakoulun melko puutteellisissa tiloissa vielä lähes neljä vuotta. Hirvolan ohella opettajina toimivat met-säteknikko Eero Mäkelä, metsätyönopettaja Taavi Hal-metoja ja koneteknikko Esko Helin sekä edelleen met-sänhoitaja Tapani Hänninen ja koneteknikko Kauko Mäkelä. Ohjelmaan oli tullut myös metsätyöntekijöiden koulutus. Uusi koulu valmistui marraskuussa 1971.

Oppilaiden määrä alkoi vähin eri vähentyä, kuten muu-allakin Suomessa. Metsänomistajille tarjottuja kursseja täytyi jopa jättää pitämättä. Lisätehtäviä tarjosi Porin metsänparannuspiiri. Ojitustoiminta laajeni voimak-kaasti 1970-luvulla ja tarvittiin koulutettuja työnjohta-jia. Metsänparannustyönjohtajien koulutus aloitettiin 10.2.1971 vuoden mittaisella kurssilla. Oppilaat olivat pääasiassa Satakunnasta. Tämä koulutus vakiintui ja vuosittain aloitettiin 24 oppilaan kurssi. Oppilaita tuli eri puolilta Etelä-Suomea metsänparannuspiirien lä-hettäessä oppilaita Kullaalle.

Kullaasta tuli keskeinen toimija metsätoimihenki-löiden täydennyskoulutukseen ja toimityyppikoulu-tukseen. Vuonna 1974 perustettiin Tammelaan, Tuo-marniemelle ja Kullaalle kurssiosasto tätä tehtävää hoitamaan. Niitä perustettiin tämän jälkeen muual-lekin. Metsänparannustyönjohtajien koulutus jatkui vuoteen 1980 saakka, jolloin siitä tuli tavanomaista työnjohtajakoulutusta. Jo tätä ennen Satakunnan met-säkoulusta oli tullut Kullaan metsä- ja puutalouden kurssikeskus. 1980-luvulle tultaessa toiminta oli vank-kaa ja oppilaita tuli taas hyvin kaikkeen koulutukseen. Metsäkoneenkuljettajien koulutus aloitettiin vuonna 1981 ja sahatyönjohtajien koulutus vuonna 1983. Tätä vuotta pidetään historiikissa koulun tehokkaimpana. Toimintaa oli Kullaan ohella Kankaanpäässä ja Koke-

mäellä. Toiminta alkoi laantua joillakin linjoilla oppilaspulan johdosta.

Vuoden 1985 aikana lopetettiin 1-vuotinen metsätyönjohtajakoulutus. Tilalle tuli yleisjakson jälkeen 2-vuotinen metsätalousteknikkokoulutus. Vastaava muutos tapahtui puutalouden koulutuksessa pari vuotta myöhemmin. Nämä teknikkolinjat vetivät edelleen hyvin oppilaita. Vuonna 1989 aloitettiin aikuisten metsätalousteknikkokoulutus monimuoto-opetuksena nuorisosaasteen teknikkokoulutuksen rinnalla. Oppilaitoksen nimi oli Kullaan metsä- ja puutalousoppilaitos.

Ammattikorkeakoulujen suunnittelu aloitettiin myös Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa 1990-luvun alussa. Tavoitteena oli maaseutuelinkeinojen ammattikorkeakoulu. Se ei saanut kokeilulupaa. Satakunnan väliaikainen ammattikorkeakoulu sai luvan. Koulujen yhdistäminen isommiksi oli ajan kuvaa 1990-luvulla. Kullaan metsä- ja puutalousoppilaitos ja Kokemäen maatalous- ja puutarhaoppilaitos yhdistettiin 1.8.1994. Tämä vaihe jäi lyhyeksi; Satakunnan maa- ja metsäinstituutin toiminta loppui 31.12.1996.

Metsäpuoli päättyi Porin kaupungille ja maatalous- ja puutarhapuoli Huittisten kaupungille. Opetus jatkui Kullaalla likimain entisellään. Oppilaitoksen nimeksi tuli Porin metsäopisto. Rehtoriksi valittiin Matti Lähteenmäki. Teknikkokoulutus päättyi Kullaallakin koko koulutusalan tultua lopetetuksi. Opiston viimeiset metsätalousteknikot valmistuivat vuonna 1998. Samana vuonna otettiin opistoon viimeiset puutalouspuolen teknikko-opiskelijat.

Metsäalan opetus jatkuu edelleen Kullaalla. Oppilaitoksena on eri puolilla Satakuntaa toimiva monialainen Länsirannikon koulutus Oy, Winnova.

Joensuu

Joensuun metsä- ja puutalousopisto aloitti toimintansa 1.8.1978. Metsäopistona samoin kuin puutalousopistona oppilaitos on nuorin koko valtakunnassa. Näin selostetaan *Puumieslehden* numerossa neljä vuodelta 1983. Ensimmäiset metsäteknikko-osaston oppilaat tulivat taloon 14.8.1978. Toisena osastona perustettiin sahateknikko-osasto vuonna 1979. Kolmantena tulokkaana oli kurssiosasto, joka aloitti vuonna 1980. Opisto

aloitti toimintansa väliaikaisissa tiloissa Niinivaaran lukion entisen lukion tiloissa. Vuonna 1986 opisto pääsi muuttamaan uusiin toimitiloihin Utran kaupunginosaan. Kirjoituksen kirjoittajat ovat Eero Karppinen, opiston rehtori, ja Antero Takala.

Kirjoituksessa todetaan edelleen, että uusimpana tulokkaana on metsätyönjohtajien opinto-osasto, joka aloitti toimintansa 1.1.1983 yhden luokan voimin. Alemmalla opistoasteella oli aloituspaikkoja 16 ja ylemmällä opistoasteella 18. Uusia metsätalousteknikko-opiskelijoita ei otettu enää vuoden 1991 haussa. Nämä tiedot ovat peräisin *Puumieskalenterin* eri vuosikerroista. Oppilaitos muuttui vuonna 1992 Pohjois-Karjalan ammattikorkeakouluksi, jolloin metsätalouden opinto-osastolta alkoi valmistua vain metsätalousinsinöörejä sekä metsämekaanikkoja. Viimeksi mainitut saivat oppinsa Onkamon toimipisteessä. Koulutusta Joensuussa palauttivat mieliin myös Riitta Jalkanen ja Raimo Hulmi, jotka toimivat oppilaitoksen opettajina.

Leikkeet Puumieskalentereista ja Puumieslehdestä tulivat Ritva Varikselta. Ritva Varis on perehtynyt metsäkoulutukseen muun muassa tarkastelemalla Viipurissa ja Kotkassa toiminutta oppilaitosta kirjoittamalla sen historian. Kirjan nimi on *Sahakoulusta ammattikorkeaan 1921–2005*. Se on Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisu, sen sarjaa A. Tämä historia ilmestyi vuonna 2005. Tässä kirjassa selostetaan yhteyksiä Kotkassa, Lahdessa ja Joensuussa annetun puutalouskoulutuksen välillä ja Joensuun oppilaitoksen perustamisvaiheita. Seinäjoella, Keminmaalla, Kullaalla, Mikkeliissä, Siilinjärvellä ja Ylivieskassa tarjottiin myös tämän alan koulutusta.

Pohjois-Karjalassa on nykyään tarjolla metsäkoulutusta kaikilla tasoilla. Valtimolla ja Joensuussa toimii Rive-ria, Metsäopetus, jossa voi opiskella metsäpalveluiden tuottajaksi tai metsäkonealalle. Karelia-Ammattikorkeakoulu Joensuussa tarjoaa mahdollisuudet suorittaa luonnonvara-alan ammattikorkeakoulututkinnon, jolloin valmistuu metsätalousinsinööriksi AMK tai tekniikan alan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon, jolloin valmistuu metsätalousinsinööriksi YAMK. Itä-Suomen yliopiston metsätieteiden osasto sijaitsee Joensuussa ja siellä voi opiskella maatalous- ja metsätieteiden kandidaatiksi ja -maisteriksi.

Antti Koskimäki

Urho Kekkonen, metsät ja metsäyöntekijät

Tasavaltamme pitkäaikainen presidentti Urho Kekkonen otti kantaa lukuisiin asioihin. Myös metsäasiat sekä erityisesti metsäyöntekijöiden asema ja sen parantaminen kuuluivat hänen kiinnostuksensa kohteisiin. Ehkäpä tutuin ja lainatuin on hänen kannanottonsa puheessa 15.2.1962, jonka hän piti tultuaan valituksi tasavallan presidentiksi toiselle kaudelle. Urho Kekkonen oli ottanut kantaa tätä ennen ja joutui ottamaan vielä tuonnempanakin. Kekkonen oli erittäin tuottelias kirjoittaja ja hänen mielipiteitään saatiin lukea kirjoista ja lehdistä kahdeksalla vuosikymmenellä.

1950-luvun alkupuolen kannanottoja

Vuonna 1954 Urho Kekkonen toimi tovin aikaa tavallisen kansanedustajana. Hän kantoi huolta metsäyöntekijöiden toimeentulosta. Hän sai aikaan eduskunnassa ja tiedotusvälineissä vilkkaan keskustelun metsätyöpalkkojen jälkeensä jäämisyydestä. Ns. Kekkoslisä palkkoihin saatiin kevään kuluessa. Tämä todetaan kirjassa *Lapin metsäopetus 100 vuotta*, joka on Juhani Lassilan väitöskirja, ensimmäinen hänen kolmesta väitöskirjastaan.

Vuonna 1954 Kekkonen tarkasteli metsäasioita nimimerkillä Veljenpoika *Uudessa Kuvalehdessä*, sen 24.9.1954 ilmestyneessä numerossa. Pääasiana oli kannan ottaminen Pohjois-Suomen teollistamisen vielä

silloiseen vähäisyyteen. Kekkonen totesi, että Pohjois-Suomessa on yllin kyllin raaka-aineita, erityisesti metsävaroja. ”Tiedetään, että Pohjois-Suomessa ovat ainoat suuret rakentamattomat vesivoimavaramme”, jatkoi Kekkonen. Lisäksi hän toi esiin, että Pohjois-Suomessa on kymmeniä tuhansia miehiä työttöminä. Oli siis olemassa ”kaikki edellytykset teollisen toiminnan voimakkaalle laajentamiselle Pohjois-Suomessa”. Tämä oli vielä edessäpäin ja näin tapahtuikin.

Samassa kirjoituksessaan Veljenpoika viittasi Suomen akatemian jäsenen, professori Yrjö Ilvessalon esittämiin valtakunnan metsien inventoinnin perusteella suoritettuihin laskelmiin. Muun muassa niiden mukaan Lapin läänin metsien puuvarat olivat, alueluovutuksista huolimatta, suuremmat kuin vuosina 1936–1938. Tämän jälkeen Kekkonen totesi Ilvessalon numeroin Lapin metsävarojen kehittyneen epäedulliseen suuntaan metsien ikääntymisen johdosta. Yhteenveto tähän kohtaan: ”Tämä selvitys osoittaa, että Lapin läänistä on hakattavissa paljon enemmän puutavaraa kuin tähän saakka on hakattu tai kuin tähän saakka on edes voitu laskea hyödyllisesti hakattavan. Tämä selvitys osoittaa vielä enemmän: Jos aiotaan turvata Lapin metsien tulevaisuus, on pakko hakata paljon enemmän kuin tähän saakka, sillä muutoin metsien kasvu pienenee.” Urho Kekkonen alkoi johtaa viidettä hallitustaan 24.10.1954.

Urho Kekkonen hiihtomatkalla Kainuussa helmikuussa 1956, vastavalittuna presidenttinä. Kekkonen keskustelelee metsätyömiesten kanssa Kuortokorven savotassa, juttukavereina Eetu Kemppainen ja Eljas Karhu. Kuva: Tasavallan Presidentin Arkistosäätiö, kuvaaja Otso Kukkonen, Kainuun Sanomien päätoimittaja.

Urho Kekkonen tutustuu ojitustyömaahan Isojoella oikealla puolellaan Seinäjoen metsänparannuspiirin päämetsänhoitaja Akseli Suominen. Kuva on otettu ajanjaksolla 1956–1959. Kuva on Esko Lahden arkistosta.

Tasavallan presidentin kannanottoja

Vuoden 1961 uudenvuoden puhetta sävytti taloudellisesti suotuista edellinen vuosi. Katkelma Kekkosen uudenvuoden puheesta: ”Elintasomme nousikin viime vuonna, jos sitä mitataan reaalikansantulolla henkeä kohden, noin seitsemällä prosentilla. Varsinkin on ollut ilahduttavaa todeta, että myös maamme pohjois- ja koillisosissa asukkaiden elämisen mahdollisuudet paraniivat, sillä sielläkin saatiin hyvä sato ja ansiomahdollisuudet metsätaloudessa ja muilla tuotannonaloilla lisääntyivät.” Huolta metsätyöntekijöiden palkoista tämä ei vähentänyt.

Tultuaan valituksi toisen kerran tasavallan presidentiksi Kekkonen otti kantaa 15.2.1962 näin: ”Yhteinen vastuu, isänmaallisuus sanan oikeassa merkityksessä, velvoittaa meitä paremmin työskentelemään niiden kansalaisten hyväksi, joille on annettu raskain osa yhteisessä isänmaassa. Mitä tarkoitan, käy selville esimerkiksi seuraavasta. Metsätyöntekijäin reaalinen ansiotaso, joka on laskettu ottamalla huomioon toisaalta heidän markkamääräinen ansiotasonsa, toisaalta elinkustannusten kehitys, oli vuoden 1959 ensimmäisellä neljänneksellä 16 prosenttia alempi kuin vuoden

1956 ensimmäisellä neljänneksellä. Vaikka heidän ansiotasonsa reaalisesti onkin parin viime vuoden aikana jonkin verran kohonnut, oli se viime vuoden lopulla vielä noin neljä prosenttia alempi kuin vuoden 1956 ensimmäisellä neljänneksellä. Kun otetaan huomioon vuodesta 1955 lähtien tapahtunut työntekijöiden yleisen reaalisen ansiotason kehitys, joudutaan toteamaan, että metsätyöntekijöiden ansiot ovat jääneet tuona ajanjaksona jälkeen yleisen ansiotason kehityksestä 12–13 prosenttia. Tällainen kehitys metsätyöntekijöiden ansioissa taloudellisen korkeasuhdanteen aikana on suomalaisen yhteiskunnan häpeä.”

Toisenlaistakin tietoa tuli. Ylimetsänhoitaja Sakari Airaksinen kertoi tasavallan presidentin savottavierailusta näin: ”Helmikuun lopussa 1962 Kekkonen suoritti tutustumiskäyntejä Metsähallituksen työmailla. Koitereen hoitoalueen Hopealammen Maksimansaaren savottaan hän myös tutustui. Kämpällä syötiin ensin Kelovaaran metsänvartija Martti Kärkkäisen vaimon tekemät piirakat ja kämpppäemäntien tekemät muut eineet. Sitten hiihrettiin yli viiden kilometrin matka Patvinsuon Maksimansaareen (hevoskyyti ei Kekkosta miellyttänyt). Työmaalla UKK haastatteli miehiä ja kyseli, miten savotassa pärjää. Hän tarjosi sikareja miehille. Hopealammen kämpällä tulomatkalla hän tarkasteli tilejä ja totesi: Kyllähän näillä pärjää.”

Tämän Airaksisen kertoman kirjasi metsänhoitaja Lauri Hytönen ja se on kirjassa *Päivä närettä kiertää*, joka on Pohjois-Karjalan Metsänhoitajat ry:n 75-vuotiskirja vuodelta 2002. Sakari Airaksien toimi vuonna 1962 Jongunjoen hoitoalueen vt. aluemetsänhoitajana ja siirtyi Koitereen hoitoalueen aluemetsänhoitajaksi vuonna 1963.

Palkka-asiaan palasi joulun alla 1962 Simon kunnanvaltuuston puheenjohtaja Pekka Vilmi Juhani Lassilan kirjan mukaan. Vilmi kirjoitti tasavallan presidentille, että metsätyöntekijäin palkka-asia oli jälleen eduskunnassa kokenut ilmeisen vesiperän. Vilmin terveiset menivät perille, sillä uudenvuodenpuheessa 1963 presidentti otti asian taas esille. Vilmi oli kansanedustajana vuosina 1963–1979.

Näin Urho Kekkonen uudenvuoden puheessaan 1963: ”Työtilaisuudet lisääntyvät. Mutta myös niiden ihmisten, joiden toimeentulo syrjäseuduilla rakentuu ole-

Urho Kekkonen tervehtii metsäyöntekijää Kymi Oy:n mailla toukokuussa 1962.

Kuva: Lusto, Uudenmaan-Hämeen metsälautakunnan kokoelma.

Kemijärven selluloosatehtaan peruskiveä muurataan 26.9.1962. Muurausvuorossa toimitusjohtaja Lars Hannunkari.

Kuva: Tasavallan Presidentin Arkistosäätiö.

massa oleviin työmahdollisuuksiin, olisi saatava elinehtonsa paranemaan tasavertaisesti suotuisammissa olosuhteissa elävien kanssa. Se kuuluu siihen tasoitus-työhön, jota sosiaalisen kansanvallan on suoritettava oikeudenmukaisuuden vuoksi ja yhteiskunnan perusteiden lujittamiseksi. Olen usein näitä asioita käsitellessäni puhunut metsätyöläisten osasta. Toivon olevani väärässä, kun pelkään, että tätä asiaa ei saatu eduskuntakäsittelyssä kuntoon.”

TT-metsämarssin keulakuva

Vuosina 1961–1965 järjestettiin laaja kampanja nimeltään TT-metsämarssi. Alkukirjaimet tulivat sanoista Tuottamaton Tuottavaksi. Hyvänä esimerkkinä ja kannustimena oli vuonna 1950 järjestetty maailman ensimmäinen metsämarssi. 1960-luvulla oli tavoitte-

na metsänviljelyn läpilyönti ja taustana metsien yhä huomattava vajaatuottoisuus sekä metsäteollisuuden voimakas laajeneminen, joka lisäsi raakapuun tarvetta. Kampanjan toteuttamiseksi muodostettiin organisaatio koko valtakuntaan.

Vuotuinen metsänviljelyala oli ollut 1950-luvulla yksityismailla 30 000 hehtaarin luokkaa. Monivuotuisen marssin huipputavoite asetettiin vuodelle 1965, 60 000 hehtaaria metsänviljelyä. Tämä tavoitettiin jo vuonna 1963. Kampanjavuosien tulokset olivat yksityismailla seuraavat: vuosi 1961, 38 000 ha, vuosi 1962, 45 300 ha, vuosi 1963, 63 900 ha, vuosi 1964, 77 700 ha ja vuosi 1965, 89 100 ha. Taimituotannon laajentamisesta huolimatta viljelypinta-alaa rajoitti taimien puute. Saavutetulla metsänviljelyn tasolla toimittiin pitkälle 1990-luvulle.

Valtiovallan johdon esimerkki kuului tähänkin metsämarssiin. Valtiovallan TT-marssimetsikkö istutettiin 29.5.1965 Vihdin Olkkalaan, Uudenmaan Maatalousoppilaitoksen metsään. Metsikön istutukseen osallistuivat tasavallan presidentti Urho Kekkonen, eduskunta ja valtioneuvosto sekä laaja joukko kutsuvieraita. Maamieskoulun Mullihakaan, kuten aluetta kutsuttiin, istutettiin huolella merkityille linjoille kuusta. Tämän istutusoperaation toimeenpani Uudenmaan-Hämeen metsänhoitolautakunta ja sen johti metsänhoitaja Lauri Lamminpää. Urho Kekkosen avustajaksi oli nimetty

TT-metsämarssin muistometsikkö Vihdissä vuonna 2010. Vasemmalta Reivo Järvenpää, Yrjö Torikka, Sulevi Riukulehto ja Matti Leikola. Kuva: Antti Koskimäki.

Tapion päivän kuusenistutus, eduskunnan metsänviljelypäivä, Vihdissä vuonna 1963, tasavallan presidentti Urho Kekkonen osallistujana. Kuva on albumista, jonka Kainuun ja Lapin maatalouskerhot lahjoittivat presidentti Urho Kekkoselle. Kuva: Tasavallan Presidentin Arkistosäätö.

Pentti Jokinen, vuonna 1957 toimeensa tullut metsätalousneuvoja. Niinpä kuokka, käsineet ja taimet olivat Kekkosen saatavilla kuten pitikin.

Nykyinen valtatie 2 linjattiin siten, että kuusikko jäi sen länsipuolelle, tielle hyvin näkyen. Kuusikko on noin kilometrin päässä pohjoiseen 2-tien ja tien 1241, Olkkalantien risteyksestä. Kuusikko on Metsähallituksen hallinnassa. Osa kuusista on 2000-luvun alkupuolella kaulattu monimuotoisuuden lisäämiseksi.

Maailman ensimmäinen metsämarssi järjestettiin vuonna 1950. Sen tavoitteena oli saada metsänomistajat kiinnostumaan metsiensä hoidosta iskulauseella ”Työtä omin voimin oman metsän hyväksi”. Marssi sai liikkeelle yli 480 000 osallistujaa. Päivien aikana tehtiin töitä noin 60 000 hehtaarin alalla, pääasiassa raivausta ja taimikonhoitoa. Vauhtia töihin antoi sekä pitäjien että lautakuntien välinen kilpailu. Tämän marssin suojelijana toimi tasavallan presidentti Juho Kusti Paasikivi. Viisipäiväisen tempauksen ensimmäisenä päivänä 15.6.1950 valtiojohto järjesti oman marssin. Se suunnautui Tuusulaan, Malmarin tilalle, jossa tehtiin monenlaisia metsätöitä, muun muassa kylvettiin mäntyä.

Ensimmäiselle marssille järjestettiin 50-vuotisjuhla samalla tilalla ja alueella. Tähän tapahtumaan vuonna 2000 osallistui tasavallan presidentti Tarja Halonen sekä ylintä metsähallinnon johtoa ja kutsuvieraita.

Metsänhoito päällimmäiseksi

Vuonna 1970 Kekkonen otti metsäasiat uudelleen esille. Nyt oli kirjoittajana nimimerkki Liimatainen. *Suomen Kuvalehdessä* 20.2.1970 Liimatainen tarkasteli ensin koivujen asettamista roskapuun asemaan 1950-luvulla sekä niiden hakkaamista. Parikymmentä vuotta myöhemmin koivupula uhkasi. Liimatainen: ”Nyt on ryhdyttävä toden teolla viljelmään myös koivua, Betula verrucosaa. Metsähallituskin voinee lopettaa vaarallisen hormonimyrkyn, 245 T:n sylkemisen lentokoneista valtion vesakoihin. [-----] Voisimme vaikkapa ensi keväänä lähteä joukolla istutus- ja kylvötöihin, onhan kulottuvia peltoja, ojitettuja rämeitä. Mutta mistäpä taimet ja siemenet?”

Kirjoitus jatkui metsänviljelyn tutkimuksen vähäisyyden tarkastelulla. Vaikka puunhankintaa ja jalostuksen

automatisointia oli tutkittu erinomaisesti, ”varsinainen kaikinpuoliseen metsänviljelytalouteen liittyvä tutkimus ei ole päässyt siihen asemaan, että se kykenisi näyttämään ne sävelasteikot ja äänenpainot, miten metsään huudetaan, jotta se meille suotuisasti vastaisi”. Edelleen riitti kannanotto tutkijoiden ja niiden kaadereiden vähäisyyteen, joista tutkijat seuloutuvat vetämään uutta tietoa paperille ja käytäntöön. Liimataisen yllätti sen joukon pienuus, josta metsänviljelytalouden tutkijain ja tiedemiesten pitäisi tulla. ”Syyslukukaudella 1969 otettiin Helsingin yliopistoon 3 116 uutta opiskelijaa, heistä entiseen tapaan 38 suorittamaan yleistä metsätutkintoa.”

Edellisen johdosta Aarne Nyysönen, Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan dekanus, kuten Liimatainen esitteli, oli pitänyt huolta kumpaisestakin asiasta aiheettomana. Se kannanotto ei ole tässä käytettävissä. Liimatainen palaa asiaan *Suomen Kuvalehdessä* 29.5.1970. Liimatainen esitteli Metsäntutkimuslaitoksen professori Kullervo Kuuselan tilastot koivuvaltaisten metsien osuuden vähenemisestä kolmessa vuosikymmenessä 18,1 prosentista kahdeksaan prosenttiin. Ja kannanotto esittäjästä: ”Luemme Kuuselaa, jonka selkeitä kirjoituksia näkee ilahduttavan usein julkisuudessa.”

Liimatainen arvioi tutkijavoimien määriä hyvin yksityiskohtaisesti. Hän pitää edelleen niitä liian vähäisinä nimenomaan metsän tehokkaamman viljelyn ja kasvun edistämisen sektoreilla. Tunnustusta Liimatainen antaa uusimpien oppituolien voimavaroille. Niitä olivat puumarkkinatiede, metsäteknologia ja metsätalouden liiketiede. Päätteeksi vielä vetoomus: ”Mutta alkää arvoisat metsämiehet jääkö lepäämään laakereille, vaan osoittakaa alkaneella vuosikymmenellä samaa intoa ja uutteruutta metsänviljelyyn ja huoltoon, metsänhoitoon, kuin äsken puumarkkinain ja teknologian aloilla. Näin liikemiehille ja teknikoille riittäisi jatkuvasti raaka-ainetta – Suomen kansalle satoa. Rohkeasti kasvotusten päin mäntyä vain! [---] Taitavan tekijän kädessä ruma rämekin voi muuttua vihreäksi kullaksi, kultakaivokseksi.”

Tässä kirjoituksessa Liimatainen toteaa myös: ”Nimimerkki on aina ihaillut metsämiehiä ja viihtynyt heidän seurassaan ja metsässä. Metsänhoitaja Veikko Huovisen kirjat ovat mielilukemistani.”

Aluepolitiikka Kekkonen

Pari vuotta myöhemmin Liimataisen kirjoitus *Suomen Kuvalehdessä* 3.11.1972 oli saanut alkunsa hänen luetuanaan ”äskettä suuresta päivälehdestä Metsäntutkimuslaitoksen erään professorin kannanilmaisun hajasijoitussuunnitelmasta siirtää koko laitos muualle maahan”. Professorin mielestä Suomen metsäntutkimusta voidaan harjoittaa vain Helsingissä. Liimatainen esitteli professorin perusteet tähän, muun muassa yhteistyön metsä- ja puutalouden hallinnon ja kenttähenkilökunnan sekä valtion hallinnon ja taloudellisen suunnittelun kanssa. Vaihtoehtona oli toimia ”jossakin sisämaassa”, joka tarkoitti Jyväskylää, jonne sijoittamisesta muutamia eri puolueiden kansanedustajat tekivät helmikuussa [1972] toivomusaloitteen. Liimatainen esitteli myös tämän esityksen perustelut ja väitteet. Muun muassa Helsinki-keskeisyys oli kenttäkokeiden kannalta epätarkoituksenmukaista. Lisäksi Jyväskylä sijaitsee lähes valtakunnan metsärajojen painopisteessä.

Liimatainen jatkaa käyttäen itsestään nimitystä ’tavallinen suomalainen metsänsaamoinen’, joka järkeilee, että metsäntutkimuslaitoksen pitäisi olla mahdollisimman itsenäinen tutkimuslaitos, jonka tavoitteena on vain metsänkasvun ja tuoton edistäminen koko maassa ja siihen liittyvä luonnonsuojelu. ”Laitoksen arvo ja itsenäisyys korostuisi, jos se olisi irrallaan ja sopivan huutomatkan päässä toisista intressipiireistä ja konjunktoureista.” Liimatainen kallistuu tässä kirjoituksessa kannattamaan Metsäntutkimuslaitoksen siirtoa ”johonkin sisämaahan”, siis Jyväskylään.

Liimatainen aloitti tämän kirjoituksen palauttamalla mieleen silloin käydyn keskustelun Eläinlääketieteellisen korkeakoulun siirtämisestä Hämeenlinnaan. Olipa kyseessä sitten eläinlääketiede tai metsäntutkimus, sijoituksessa on Liimataisen mielestä suuri paino myös sillä, missä talojen väki ja heidän perheensä ovat tottuneet ja vakiintuneet asumaan.

1960-luvulta alkaen on käyty laajaa poliittista keskustelua ja tehty päätöksiä valtion laitosten hajasijoittamisesta. Vuonna 1973 valmistui Hajasijoituskomitean ensimmäinen osamietintö. Siinä esitettiin 19 valtionorganisaation hajasijoittamista. Metsäntutkimuslaitokselle oli suunniteltu useita vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja eri puolilla maamme, joista lopultaan

Rakovalkealla Äänekosken tehtaiden järjestämässä hirvijahdissa marraskuussa 1961. Seurue ruokailee Kilpimäen maastossa. Kuva: Tasavallan Presidentin Arkistosäätiö.

saisi alkaa alusta, hän vastasi: En ainakaan metsätöihin ensiksi pakkautuisi.

Liimatainen selosti pääpiirtein käsien tärinä-sairautta, josta silloin kärsi noin 70 prosenttia metsätyömiehistä. Vertailua oli Ruotsiin, jossa vastaava osuus oli noin 60 prosenttia. Kirjoittaja oli selvittänyt eron syitä, joita oli-

vat muun muassa maamme Ruotsia kylmempi ilmasto ja puutteellisempi vaatetus. Myös sahojen kehittämistyötä selostettiin.

Näiden havaintojen jälkeen Liimatainen perusteli, miksi näin erikoisissa olosuhteissa suoritettavan työn tekijöistä kirjoitetaan kulttuuriaikakauslehdessä. Arvelepa Liimatainen jonkun sivistyneen lukijan jopa ihmettelevän aiheen valintaa. Liimatainen toteaa, että kyseessä on varsin monipäinen raskaan työn tekijöiden joukko, jonka merkitys kansantaloudellemme on erittäin suuri, joka ratkaisevan tärkeä. ”Suomi elää – ei ehkä niin yksipuolisesti kuin takavuosina – metsätaloudestansa. Vientimme perustuu yhä edelleenkin lähes 60 %:n osuudelta puuhun tai puunjalosteisiin. Jokainen rengas, joka liittyy puunjalosteiden toimittamiseen maailmanmarkkinoille, on varteenotettava.”

Liimatainen jatkaa: ”Kolme on tässä tärkeää, puu, jätkä ja jalostus. Jos yksikin näistä puuttuu tai pettää, alkaa Suomella olla kilipukin oltavat. Neljäskin asia on huomionarvoinen: myynti.” Lopuksi Liimatainen palaa metsätyöntekijöiden terveyteen ja palkkaan. Lainaapa nimimerkki itseään, tasavallan presidenttiä: ”Oli aika, jolloin sanottiin, että metsätyöntekijöiden palkkaus on niin alhainen, että se on kansallinen häpeä.” Päätteeksi vielä: ”Ei ole liioiteltua sanoa, että Suomen kansan asema viidentoista vauraimman maan joukossa on revitty metsätyömiehen, jätkän selkänahasta.”

Jyväskylä asetettiin ensimmäiselle sijalle. Alue, puolue-, tutkimus- ja henkilöstöpoliittinen keskustelu oli rankka. Metsäntutkimuslaitoksen sijoituspaikaksi jäi Helsinki. Reilun kymmenen vuoden kuluttua vääntö alkoi uudelleen. Vuonna 1986 päätettiin, että Metsäntutkimuslaitoksen keskusyksikkö sijoitettiin Vantaalle. Eikä hajasijoittaminen tähän loppunut. Se sai nimen alueellistaminen. Näistä vaiheista on perusteellinen selostus Jaana Laineen kirjoittamassa Metsäntutkimuslaitoksen historiassa *Metsästä yhteiskuntaan*. Kirja kattaa ajanjakson 1917–2012.

Terveys etualalle

Urho Kekkonen palasi metsätyöntekijöiden asiaan *Suomen Kuvalehdessä* 13.7.1973. Hän otti kantaa metsätyöntekijöiden terveyskysymyksiin sekä ammattikunnan ja metsien merkitykseen ja mielipide saatiin myös tuoreesta ammattinimikkeestä metsuri. Kannanotto on kirjoitettu nimimerkillä Liimatainen.

Ensin Liimatainen tarkastelee kirjoituksessa nimeltään ”En ensiksi pakkautuisi” metsätyöntekijöiden terveyttä ja lähinnä käsien tärinä-sairautta. Kimmokkeen kirjoitukseen oli antanut televisio-ohjelma terveydellisistä olosuhteista Pohjois-Karjalan metsätyömailla. Ohjelmaa varten oli haastateltu entistä metsuria, joka oli joutunut raskaan työn takia työkyvyttömäksi. Kun häneltä kysyttiin, mitä työtä hän ryhtyisi tekemään, jos

Kekkonen ja metsurit

Ammattinimike metsuri otettiin käyttöön 1960-luvulla. Tästä on tarkastelu Susikko-lehdessä 3/2018 otsikolla *Metsätyöntekijästä metsuriksi*. Metsuri-nimitys herätti käyttöön tullessaan runsaasti ja vahvasti tunteita ja mielipiteitä, puolesta ja vastaan. Urho Kekkonenkin otti kantaa asiaan Suomen Kuvalehdessä 13.7.1973 ja toi kysymyksen muualla käsittelemättömän vivahteen, sanan alkuperän. Lähtökohtana tässäkin oli haastateltu Pohjois-Karjalan entinen metsuri. Kekkonen alias Liimatainen: ”Tuo eestiläinen lainasana [metsuri] alkaa sopeutua jo mallikkaasti suomalaisen kielenkäyttöön, vaikka se aluksi vaikutti hyvin vieraalta.”

Kekkonen, tuottelias kirjoittaja

Urho Kekkonen aloitti julkisen kirjoittamisen Kajaa-
nin Yhteislyseon konventtilehdessä. Foorumit laajeni-
vat ja kirjoituksia tuli paljon, nimellä ja nimimerkillä.
Nimimerkkejä oli useita, muun muassa Känä, Esaijas
Ranstakka, jonka hän ’suomensi’ Kohennuskepiksi,
Lautamies ja Pekka Peitsi. Tässä kirjoituksessa nimi-
merkeistä tulee esiin kaksi hänen metsäasioissakin
käyttämäänsä, Veljenpoika ja Liimatainen. Jälkimmäi-
nen oli Kekkonen eniten käyttämä. Tuolla nimimerkillä
hän kirjoitti kahdeksassa vuodessa 322 pakinaa, kuten

hän itse pääasiassa poliittisia kannanottojaan nimitti.
Tuo tahti pelkästään Liimataisena tarkoittaa noin 40
pakinaa vuodessa. Keijo Korhonen pitää määrää sivu-
toimisen lehtipakinoinnin Suomen ennätyksenä ja to-
teaa, että Kekkosella oli varsinainen leipätyökin...

Tasavallan Presidentin Arkistosäätiöstä saadun tiedon
mukaan viimeisimmät kannanottonsa Urho Kekkonen
kirjoitti nimimerkillä Maarit Tyrkkö. Ne ilmestyivät
1980-luvun alussa, joten UKK:n kirjoituksia luettiin
kahdeksalla vuosikymmenellä. Ilmari Turja toimi kah-
den lehden päätoimittajana. Ne olivat Yhtyneiden ku-
valehtien *Suomen Kuvalehti* ja Turjan oma *Uusi Kuva-
lehti*. Ilmari Turja totesi kirjassaan *Tarinoita Suuresta
Urhosta*, että ”hän on ollut lehtieni parhain, ahkerin ja
oppinein avustaja vuosikymmenestä toiseen”.

Keijo Korhonen ja Maarit Tyrkkö koostivat Kekkonen
kirjoituksista kirjat *Nimellä ja nimimerkillä*, osat 1 ja 2.
Kekkonen kannanotot on poimittu noista kirjoista, el-
lei ole muuta mainittu. Puheita ja kirjoituksia on hyvin
saatavilla Internetin välityksellä.

Antti Koskimäki

Urho Kekkonen toteamuksia

Metsätalousneuvoja Pentti Jokinen muisteli
Urho Kekkoselta kuulemaansa, kun hän oli
toiminut tasavallan presidentin avustajana
TT-metsämarssin metsikön istutustilaisuus-
dessa Vihdissä 29.5.1965. Tapahtumaa joh-
tanut metsänhoitaja Lauri Lamminpää oli
huolehtinut, että istutusalueelle vedettiin
narulla suoraakin suurempi keskilinja. Toi-
seen päähän vedettiin siitä suorakulmaan
poikkilinjat istutusriveiksi. Ne nimettiin lin-
joiksi A, B, C, D jne. ja istuttajien järjestys
oli tasavallan johdon hierarkian mukainen.
Lamminpää esitteli, että A-linja kuuluu her-
ra tasavallan presidentille. Tähän Kekkonen
tokaisi: ”Kyllä K-linja olisi minulle mieluui-
sampi.”

Kun Kekkonen oli istuttanut asiaan kuuluvat
taimet, hän antoi kuokan ja käsineet Joki-
selle ja sanoi: ”Eiköhän tässä Pentti jo päi-
värahan eteen ole tehty töitä.”

Kainuun Metsätyömiiehenkodin vihkiäiset Puolangalla
28.6.1975. Presidentti Urho Kekkonen kutsuvieraana.
Kuva: Tasavallan Presidentin Arkistosäätiö.

Pohjoismaiset metsäkongressit, muistoja ja välähdyksiä

Ensimmäinen pohjoismainen metsäkongressi järjestettiin Ruotsissa vuonna 1923, Göteborgissa. Toinen pohjoismainen metsäkongressi oli Suomessa vuonna 1927. Tässä oli osanottajia yhteensä 184. Tanskasta tuli 14, Norjasta 10, Ruotsista 40 ja isäntämaa Suomesta 140 osallistujaa. Lisäksi Virossa tuli kaksi kutsuvierasta. Tässä kongressissa oli vähemmän väkeä kuin edellisessä. Kongressin avasi pääministeri Väinö Tanner. Vuonna 1927 retkeiltiin Raivolassa, Punkaharjulla, Säämingin pitäjässä olevalla Niittylahden tilalla, jonka omisti Kymmene Ab sekä A. Ahström Oy:n tehtailla Varkaudessa.

Norjassa oli kongressi vuonna 1930 ja Tanskassa 1934. Näin tuli neljän osanottajamaan kierros täyteen. Ruotsiin palattiin vuonna 1937 ja sitten tuli taukoa vuoteen 1947, jolloin kongressi oli Norjassa. Tauon aiheutti toinen maailmansota, kuten monelle muullekin kansainväliselle tapahtumalle. Vuonna 1950 Tanskassa pidetyn kongressin jälkeen se järjestettiin neljän vuoden välein yhtä poikkeusta lukuun ottamatta.

Pohjoismainen metsäunioni perustettiin yhdyssiteeksi vuonna 1946, Tanskassa Christianborgin linnassa. Suomea edusti unionissa Suomen Metsäyhdistys. Vetovastuu oli kullakin maalla vuorotellen neljän vuoden jaksoissa ja vuoro vaihtui metsäkongressin jälkeen. SMY oli pohjoismaisten kongressien pääkoordinaattori Suomessa. Vuonna 1877 perustettu Suomen Metsäyhdistys on pohjoismaiden vanhin metsäalan organisaatio.

VIII pohjoismainen metsäkongressi oli jälleen Suomessa. Vuosi oli 1954. Tässä oli osanottajien määrä todella suuri, yhteensä 586 vierasta. Heistä oli Tanskasta 64, Norjasta 180, Ruotsista 175 ja Suomesta 167. Retkeilyjen määrä oli kasvanut kongressi kongressilta. Nyt niitä oli 13 ja lisäksi daameille oli neljä retkeilyä. Osanottajamäärä kasvoi edelleen ainakin vuoteen 1970, jolloin XII kongressi järjestettiin Suomessa. Osanottajia oli yhteensä 1 119. Tanskasta tuli 52 osanottajaa, Norjasta 245, Ruotsista 391 ja Suomesta 431. Retkeilyjä oli valmisteltu 21 ja daameille kahdeksan. Niistä peruutettiin, ilmeisesti liian vähäisen kiinnostuksen johdosta neljä, joista yksi oli daameille tarkoitettu.

Toisen pohjoismaisen metsäkongressin retkeilijöitä Raivolan koeasemalla Karjalan kannaksella vuonna 1927. Kuva: Lusto, Suomen Metsäyhdistyksen kokoelma, Metsätaloudellinen valistustoimisto, kuvaaja Emil Westerinen.

Muisto vuonna 1970 Suomessa järjestetystä XII pohjoismaisesta metsäkongressista, Elsa Lindebergin saama maljakko. Kuvat: Antti Koskimäki.

Suomessa järjestettiin pohjoismainen kongressi viisi kertaa, vuosina 1927, 1954, 1970, 1986 ja 2002. Yhteensä järjestettiin 20 pohjoismaista metsäkongressia, viisi kussakin maassa. Viimeinen oli Suomessa vuonna 2002. Järjestäminen päättyi, kun tuollaisille tapahtumille ei enää ollut tarvetta, tilausta.

Vuonna 1970 järjestetystä, XII pohjoismaisesta metsäkongressista on muistona lasimaljakko. Siihen on kaiverrettu muun muassa kongressin ajankohta, 22.–26.6.1970 ja nimikirjaimet ES. Kirjaimet tulevat nimestä Elsa Schulman. Elsa oli tuolloin miehenä Henrik Lindebergin kanssa Sjundbyn kartanon omistajapari Siuntiossa. Niinpä nimikirjaimista on sukunimen kirjain väärä; siinä on Elsan sukunimen ensimmäinen kirjain ennen avioitumista. Hän oli kotoisin Lohjan Iso-Teutarista. Elsa lahjoitti kongressissa saamansa maljakon veljensä Willyn pojalle Fredrik Schulmanille, jolla se on edelleen Hiivolan kartanossa Riihimäellä. Kiitokset Hiivolaan!

Maljakko vuodelta 1970 on myös lähtöisin Riihimäeltä. Sen hankki, kaiverrutti ja antoi Elsalle Paloheimo Oy:n Riihimäen Saha Oy:n metsäpäällikkö Hannu Ventola. Maljakko on Riihimäen Lasi Oy:n valmistama, Helena Tynellin suunnittelemaa Paalutalo-mallistoa.

Kongressin ohjelman mukaan vierailu Sjundbyn kartanoon kuului kongressin retkeilyyn numero 16. Tämän

retkeilyn yleisteemana olivat metsätuhot ja puutavaran suojaaminen. Retkeilyn johtajana toimi professori Esko Kangas Helsingin yliopistosta ja teknisenä johtajana metsänhoitaja Pehr-Erik Lagerwall Oy W. Rosenlew Ab:sta. Asiantuntijoina toimivat MMT Matti Nuorteva ja metsäpäällikkö Hannu Ventola. Ensimmäisenä päivänä liikuttiin Helsingistä lähdön jälkeen Tammelassa. Aiheina olivat juurikäpä ja uudistamisongelmat ottaen huomioon tuholaiset, muun muassa tukkimiehen-täi. DDT:n käytön tarkastelu kuului ohjelmaan. Ryhmä majoittui Tammelan metsäoppilaitoksen Herttuan Honkapirtissä.

Toisena retkeilypäivänä siirryttiin Lopen ja Riihimäen kautta Helsinkiin. Päivän ohjelmassa oli tuon retkeilyn konferenssi teemoinaan puutavaran suojaaminen ja ytimennävertäjäongelma. Kolmantena päivänä reitti oli Helsinki – Kirkniemi – Virkkala – Hankoniemi – Sjundby Siuntiossa – Helsinki. Aiheina olivat edelleen juurikäpä ja ytimennävertäjä sekä uudistamisongelmat tuholaiskysymyksineen. Niistä oli ohjelmaan merkitty punalatikka ja männynversoruoste.

Retkeilyn asiantuntija, Helsingin yliopiston maatalous- ja metsäeläntieteen professorina vuodesta 1973 alkaen ja myös maatalous-metsätieteiden tiedekunnan dekaanina toiminut Matti Nuorteva muisteli vuoden 1970 retkeilyä ja palautti mieleen tutustumisen Sjundbyn kartanoon, 50 vuoden takaa. Kiitokset! Aiheina siellä

Sjunbyn kartano Siuntiossa, päärakennus ylinnä. Siuntio kuului vuoden 1944 välirauhansopimuksen perusteella Neuvostoliitolle vuokrattuun Porkkalan alueeseen. Alue meni reilussa 11 vuodessa kurjaan kuntoon, niin myös Sjunby. Kartanon isäntäpari Henrik ja Elsa Lindeberg laittoivat rakennukset kuntoon. Työmäärä oli valtava. Sjunby oli taiteilija Helene Schjerfbeckille sukulaispaikka. Hän oleskeli siellä ja maalasi tauluja sekä sukulaisistaan että rakennuksista. Kuva: Antti Koskimäki.

Metsätuhoasiantuntijat retkeilyllä vuonna 1974. Vasemmalla Matti Nuorteva ja hänen vierellään Tauno Kallio, Metsäntutkimuslaitoksen Metsänsuojelun tutkimusosaston metsäpatologian tutkimussuunnan professori vuodesta 1975. Tälläkin retkeilyllä he olivat asiantuntijoina ja kuten monesti, esiintyivät yhdessä valottaen metsätuhoja omilta erityisaloiltaan. Kuva: Antti Koskimäki.

olivat ohjelmaankin merkitty ytimennävertäjä sekä tikaskuoriainen. Molemmat lisääntyvät kuorellisessa havupuutavarassa. Oikein tehdyllä puutavaran varastoinnilla voidaan tuhojen määrää vähentää. Tähän etsittiin ja löydettiin ratkaisuja Riihimäen sahalla. Tästä syystä voi päätellä Hannu Ventolan tulleen retkeilyn asiantuntijaksi ja retkeilyn vierailleen Riihimäellä..

Pohjoismaiden metsähistoria käsillä

20 kongressiin ja 80 vuoteen sopii neljän pohjoismaan metsähistoria siltä ajalta taustoineen. Kaikissa kongressien järjestäjämaissa on esitelty sen hetken metsätalous kaikilta osin perusteellisesti. Asiaan kuuluu, että se on esitetty parhaimmassa mahdollisessa valossa. Se on pelkästään hyvä, koska samalla on nähty, mihin alalla parhaimmillaan on pystytty, esimerkkejä näyttäen. Konferenssien, kokoontumisten ja retkeilyjen runsaus takasi sen, että metsätalouden eri puolet tulivat esitellyiksi.

Kongressien aineistot ovat myös laajat. On laadittu ohjelmat retkeilyjen ohjelmiseen ja tilaisuuksien puheenvuoroinen. Kohteissa ja tilaisuuksissa on jaettu lisäaineistoa. Niinpä kirjasia ja aineistokansioita on tehty runsaasti. Niitä on eri puolilla Suomea ja pohjoismaita, mutta tuskin missään kootusti. Vai onko? Viikin kampuskirjaston metsäkoelmissa on kongressien aineistoja. Metsäaineistoja löytyy sieltä mukavasti samaan tapaan kuin Metsäkirjastosta aikoinaan. Suomen Metsäyhdistyksen kokoelmissa on materiaalia. Sieltä tuli kiitettävää apua tähänkin kirjoitukseen, samoin SMY:n pitkäaikaiselta toiminnanjohtajalta Juhani Karvoselta. Luston Kantapuu runsaine kuvastoineen oli tässäkin asiassa varma tietolähde. Hakusana riittää, kokeilkaapa. Kongressien lukuisien tapahtumien järjestäjillä on aineistoja ja vielä ovat tuhansien osanottajien arkistot ja muistitietous.

Antti Koskimäki

Kirves paukkaa, puuta haukkaa...

Metsät, metsätalous ja metsätyövälineineen ovat olleet suosittuja kuvattavia taiteissa, myös postimerkeissä. Klassikkona jo toisen tekijänsä perusteella voi pitää vuonna 1930 ilmestynyttä postimerkkiä, jossa mies on puunhakkuutoissa. Se on harvinainen siksi, että tekijät ovat ikuistaneet nimikirjaimensa merkkiin. Sellaisia merkkejä ei tunneta montakaan. Hakattavan puun rungon vasemmalla puolella merkin oikeassa yläkulmassa on AGK, jotka tarkoittavat tämän merkin piirtäjää, professori Akseli Gallen-Kallelaa (1865–1931).

Miehen kirveen terästä vasemmalle, tukkikasan päällimmäisen petäjän latvaosan kiehkurassa nähdään kirjaimet AS. Ne ovat wieniläisen kaivertajan Arthur Schurichtin (1894–1964) nimikirjaimet. Nämä tiedot ovat kirjasta *Pikku Jättiläinen* vuodelta 1964, sen painoksesta 19.

Kalevalaa

Kirvestä käyttävää hahmoa on Akseli Gallen-Kallela käyttänyt muissakin yhteyksissä, muun muassa Kalevalan kuvituksessa vuonna 1922. Kyseessä on Gallen-Kallelan kuvittama *Koru-Kalevala*, sen ensimmäisen neljättä runon lähtötunnelman luoja. Tässä oleva kuva on vuonna 1992 ilmestyneestä teoksen 19. painoksesta. Taiteilijalta on lukuisia maalauksia, hyvinkin tuttuja, joissa kuvaillaan Kalevalan henkilöitä ja tapahtumia. Triptyykin Aino-taru on vuodelta 1891 ja viimeiset kuvat ovat vuodelta 1928, Kansallismuseon kattofreskot.

Pokasaha soi

Puuta haukkaava kirves ja soiva pokasaha esitellään suosituksessa musiikkikappaleessa *Jätjän humppa*, heti kappaleen alkupuolella. Kappaleen on säveltänyt vuonna 2000 kuollut Paavo Melander ja sanoittanut Uuno Tupasela, "Tupa-Uuno" (1902–1983). Jätjän humpan julkaisi ensimmäisenä yhtye Mutkattomat laulusolistinaan Erkki "Eki" Jantunen vuonna 1976.

Antti Koskimäki

Kolme kirkkoa – kolme mestaria

Läntisessä Keski-Suomessa, runsaan 20 kilometrin päässä toisistaan, on kolmen vanhan puukirkon joukko, joka edustaa 1700-luvun lopun suomalaista puukirkkoarkkitehtuuria parhaimmillaan. Vuosina 1763–1765 rakennettu Petäjäveden vanha kirkko on kuulunut UNESCO:n maailmanperintöluetteloon vuodesta 1994. Kirkossa eurooppalaiset rakennustyyli yhdistyvät talonpoikaiseen rakennusperinteeseen. Vuonna 1758 valmistunut Keuruun vanha kirkko on Keski-Suomen vanhin säilynyt kirkkorakennus. Kuvakirkkona tunnetun kirkon maalaukset edustavat 1700-luvun aatemaailmaa, uskoa ja toivoa. Pihlajaveden vanha kirkko on rakennettu vuonna 1780. Tunnelmallinen kirkko nousi metsän syliin vähäväkisten seurakuntalaisten voimin. Kirkkokansan nokisista ja märeistä vaatteista kirkon seiniin on piirtynyt aavemaisia hahmoja.

Vanhat kirkot ovat näkyvin osa suomalaista rakennus- ja kulttuuriperintöä. Suomen varhaisimpia kirkkoja alettiin ilmeisesti rakentaa maahamme 1150-luvulla, heti ensimmäisen ristiretken jälkeen. Ahvenanmaan 1200-luvun kivikirkot kuuluvat maamme vanhimpiin säilyneisiin kirkkorakennuksiin. Varsinais-Suomessa Turun tuomiokirkon sekä Mynämäen ja Nousiaisten keskiaikaisten kivikirkkojen rakentaminen käynnistyi myös 1200-luvulla. Muualle Suomeen harmaakivikirkkoja ryhdyttiin rakentamaan vasta 1400-luvun alussa.

Keskiajalta peräisin olevia puukirkkoja Suomessa ei valitettavasti ole säilynyt. Viimeinen niistä – Saloisten kirkko Pohjois-Pohjanmaalla – paloi 1930-luvulla. Puu on kuitenkin ollut kautta vuosisatojen Suomen käytetyn kirkonrakennusmateriaali. Luultavasti venäläis-bysanttilaisesta vaikutuksesta vaaka- eli lamasalvostekniikka vakiintui jo yli tuhat vuotta sitten suomalaisten omimmaksi kirkonrakennustekniikaksi. Norjan sauvakirkoista tuttua pystysalvostekniikkaa ei ole tietävästi hyödynnetty Suomessa. Rakennuksiin käytettiin parasta saatavilla ollutta rakennusmateriaalia eli järeää mäntypuuta. Suurimat hongat varattiin tavallisesti kirkkoihin ja muihin arvorakennuksiin.

Suomen vanhimmat säilyneet puukirkot ovat 1600-luvulta

Puukirkkoja rakennettiin erityisen runsaasti 1600-luvulla. Monet niistä ovat tuhoutuneet tai ne on purettu uuden kirkon tieltä. Vain viitisentoista silloin rakennetusta liki 250 kirkosta on enää jäljellä. Vanhimmat niistä ovat Vöyrissä ja Pyhämaalla. Muita nykypäiviin asti enemmän tai vähemmän alkuperäisessä asussaan säilyneitä 1600-luvun puukirkkoja on muun muassa Elimäellä, Iitissä, Jokioisilla, Karunassa (kirkko on nykyisin Seurasaaren ulkomuseossa Helsingissä), Kempeleessä, Koivulahdessa, Lopella, Muhoksella, Snappertunassa, Sodankylässä, Torniossa ja Tervolassa. Osa näistä on melko hyvin säilynyt alkuperäisessä asussaan, mutta toisista jäljellä on vain uudemman lautavuorauksen peittämät hirsiseinät, eikä juuri mitään alkuperäistä ole enää näkyvillä.

Kirkkojen rakentaminen jatkui vilkkaana koko 1700-luvun. Suomen väkiluku kaksinkertaistui voimakkaan väestönkasvun ja pitkään kestäneen rauhanajan tuloksena. Uusia kappeliseurakuntia tai saarnahuonekuntia perustettiin erityisesti Pohjanmaan ja Sisä-Suomen laajoihin emäseurakuntiin helpottamaan pitkiä ja hankalia kirkkomatkoja. Myös useat 1600-luvulla rakennetut kirkot korvattiin uusilla ja suuremmilla. Suomeen valmistui 1700-luvulla kaikkiaan 11 kivikirkkoa ja 130 puukirkkoa. Kirkoista tehtiin joko tornillisia pitkäkirkkoja tai ristikirkkoja. Erityisesti 1700-loppupuoli oli ristikirkkojen kulta-aikaa. Kirkon ristinmuotoinen pohjakaava tuli pohjoismaissa käyttöön 1600-luvun lopulla ja yleistyi maaseutukirkoissa 1700-luvulla. Sen lähtökohtana on renessanssin keskeiskirkko.

Kirkonrakentajat olivat 1700-luvulla itseoppineita mestareita

Puukirkkojen rakentaminen annettiin 1700-luvulla usein itseoppineiden kirkonrakentajamestarien tehtäväksi. Monet heistä olivat pätevyityneet alalle työko-

kemuksen kautta. Kirkonrakentajat liikkuvat laajalla alueella maaseudulla sen mukaan, missä työtä oli tarjolla. Kaupunkien rakennustöihin heillä ei ollut juuri-kaan asiaa, koska heitä ei yleensä luettu porvarillisiin käsityöammattikuntiin kuuluviksi. Monet 1700-luvun kirkonrakentajat olivat lähtöisin talonpoikaissäädystä eli he olivat useimmiten talollisten ja torppareiden poikia. Vuosisadan tunnetuimpia kirkonrakentajia olivat Antti Hakola, Matti Honka, Heikki Kuorikoski, Jaakko Kuorikoski, Jaakko Klemetinpoika Leppänen, Antti Piimänen, Mikael Piimänen, Jacob Rijf, Matti Åkerblom ja Matti Åkergren.

Kirkkorakennuksen rahoitti ja tilasi tavallisesti paikallinen seurakunta. Kirkonrakentajat hoitivat toimeksiantajan tilauksen mukaisesti rakennussuunnittelun ja valvoivat paikalla töiden toteutusta. Kirkonrakentajilla teetettiin usein myös kirkkojen korjauksia ja uudistuksia. Seurakunta aloitti rakennustöiden valmistelut tavallisesti jo hyvissä ajoin ennen kirkonrakentajamestarin saapumista. Talolliset toivat paikalle veromanttaalien mukaisesti tarvittavat määrät erilaisia rakennustarpeita, ennen muuta järeitä tukkipuurunkoja. Myös rahaa kerättiin välttämättömiin rakennustarpeisiin, esimerkiksi nauloihin ja ikkunaruuutuihin sekä kirkonrakentajan ja hänen apumiestensä palkkoihin.

Kirkon valmistuttua kirkon sisäseiniin ja kattoon saatettiin tehdä maalauksia, joissa kuvattiin ihmis-hahmoja. Maalausten aiheita olivat usein Vanhan testamentin kertomukset sekä Kristuksen elämään ja kärsimyksen liittyvät tapahtumat. Satusetä Zachris Topeliuksen isoisä, Mikael Toppelius (1734–1821), oli 1700-luvun kuuluisin kirkkomaalari. Hänen töitään ovat monien Pohjanmaan ja Savon kirkkojen sisätilojen maalaukset. Kirkkojen sisätilojen maalaukset vähenivät 1700-luvun lopulla, värisävyt vaalenivat ja alttaritaulu saatettiin korvata pelkällä puuristillä. Vuodesta 1776 lähtien kirkkojen ja kaikkien muidenkin julkisten rakennusten rakentamista valvoi yli-intendentinvirasto Tukholmassa. Uudistus tukahdutti talonpoikaisen kirkonrakennustyylin. Arkkitehtien piirustusten mukaan tehty 1700-luvun lopun ja 1800-luvun kirkot tehtiin uusklassismin ihanteiden pohjalta.

Petäjäveden vanha kirkko on aikansa kaunotar

Petäjäveden vanha kirkko on rakennettu vuosina 1763–1764. Kirkon suunnitteli ja sen rakennustöitä valvoi Laukaan Vesangalta kotoisin ollut talonpoikainen kirkonrakentaja Jaakko Klemetinpoika Leppänen. Kirkko on säilyttänyt alkuperäisen ulkoasunsa ja sisustuksensa poikkeuksellisen hyvin. Siihen liittyy vuonna 1821 rakennettu kellotorni, jonka on rakentanut Jaakko Leppäsen pojanpoika Erkki Jaakonpoika Leppänen. Kirkko on nykyään suosittu vihkikirkko, ja kesäsununtaisin siellä pidetään jumalanpalveluksia. Vuodesta 1994 se on kuulunut UNESCO:n maailmanperintöluetteloon.

Kirkko rakennettiin alun perin Jämsän emäseurakuntaan kuuluneen Petäjäveden rukoushuonekunnan kappelikirkoksi. Petäjävetiset olivat jo vuonna 1728 saaneet kruunulta luvan rakentaa omalla kustannuksellaan hautausmaan ja pienen kyläkirkon, koska matka Jämsän emäkirkolle oli pitkä. Rakentaminen viivästyi kuitenkin vuosikymmeniä. Kirkko sijaitsee pienellä niemellä Jämsänveden ja Petäjäveden välisessä salmessa. Paikka on vanhalle maaseutukirkolle tyypillinen. Se valittiin, jotta seurakuntalaiset pääsivät helposti paikalle veneellä tai talvisin jäätä pitkin.

Kirkko on muodoltaan symmetrinen ristikirkko. Ristin molempien varsien pituus on noin 17 metriä ja leveys noin seitsemän metriä. Rakennustekniikka on perinteinen. Seinät on rakennettu hirsisalvoksena ja sisäkatto holvimaisena lautarakenteena. Kattorakenteissa on punamullalla tehtyjä koristemaalauksia. Ne on maalattu todennäköisesti noin vuosi kirkon valmistumisen jälkeen. Muilta osin kirkko on sisätiloiltaan maalaamaton. Ulkokatto on päällystetty paanuilla. Kirkon korkea ja jyrkkälapeinen aumakatto viittaa vanhaan goottilaiseen kirkkoarkkitehtuuriin. Kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1778, vasta runsaat kymmenen vuotta valmistumisen jälkeen.

Vuonna 1821 Petäjäveden vanhaan kirkkoon rakennettiin uusi kellotorni, joka yhdistettiin kirkkoon katetulla, lautarakenteisella käytävällä. Käynti kirkkoon muutettiin tapahtuvaksi tapulin kautta, ja vanha ko-

risteellinen sisäänkäyntiovi runkokuoneen eteläisessä ristivarressa jäi satunnaiseen käyttöön. Kirkon ikkunat muutettiin suorakaiteen muotoisiksi ja niiden kokoa suurennettiin. Sakaristo siirrettiin pohjoisesta ristisakarasta itäisen sakaran jatkoksi. Kuoriaita purettiin ja saarnatuoli siirrettiin kuorin pohjoisseinälle. Alttarin molemmin puolin avattiin uudet oviaukot sakaristoon. Kaikki muutostyöt tehtiin kirkonrakentaja Jaakko Klemetinpoika Leppäsen pojanpojan Erkki Jaakonpoika Leppäsen johdolla. Vuonna 1827 tapuli maalattiin ulkoa moniväriseksi, ja työ uusittiin vuonna 1865.

Puolalais-itävaltalainen taidehistorioitsija ymmärsi puukirkkojen arvon

Kirkko jäi autioksi vuonna 1879, kun Kirkkosalmen vastarannalle rakennettu Petäjäveden uusi kirkko valmistui. Vanhan kirkon tapuli ja hautausmaa olivat kuitenkin edelleen seurakunnan käytössä. Suomalainen taidehistorioitsija ja museomies, tuleva Kansallismuseon intendentti K. K. Meinander tutustui kirkkoon ensi kerran vuonna 1901. Hän ymmärsi vanhan kirkon arvo, ja vuonna 1913 arkkitehti Elsi Borg sai laatia kirkosta mittapiirustukset. Autiokirkon kattoa ja ikkunoita korjattiin vielä samana vuonna. Puolalais-itävaltalainen taidehistorioitsija Josef Strzygowski tutustui Petäjäveden ja Keuruun vanhoihin kirkkoihin vuonna 1923 ja laati niistä matkansa jälkeen ylistävän artikkelin. Kirkkoa korjattiin Elsi Borgin alustavien suunnitelmien mukaisesti ensi kerran seurakunnan 200-vuotisjuhliin vuonna 1928.

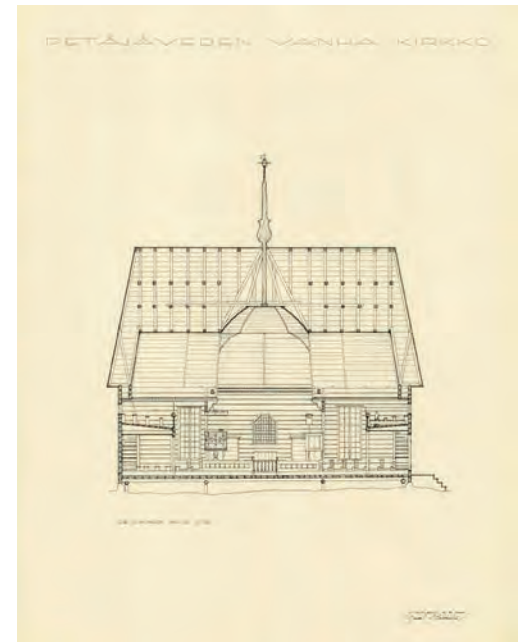
Paanukaton uusiminen aloitettiin vuonna 1939, mutta työ keskeytyi syksyn ylimääraisten harjoitusten vuoksi. Sotien jälkeen Muinaistieteellinen toimikunta antoi Petäjäveden seurakunnalle lausunnon, jossa se korosti vanhan kirkon merkitystä Suomen rakennustaiteelle. Taidehistorioitsija Lars Pettersson aloitti Petäjäveden vanhan kirkon tutkimisen ja korjaussuunnitelman laatimisen vuonna 1949. Rakennuskonservaattori Thorvald Lindqvist teki samana vuonna kirkosta uudet mittapiirustukset. Muinaistieteellinen toimikunta kehotti 1950-luvun alussa seurakuntaa varojen puutteen vuoksi korjaamaan kirkon katon toistaiseksi päreillä. Työhön ryhdyttiin, mutta se osoittautui tuloksiltaan riittämättömäksi.

Petäjäveden seurakunta sai vuonna 1952 Kirkkohallituksen autiokirkkomäärärahan paanukaton uusimiseen. Paanukatto sekä kellotapulin ja kirkon välisen välikäytävän katto uusittiin kokonaisuudessaan vuonna 1953. Tapuli korjattiin seuraavana vuonna. Uudet, entistä tarkemmat mittapiirustukset saatiin vuonna 1955. Kirkon säännöllinen korjaaminen ja hoitaminen rakennusmuistomerkkinä alkoi 1950-luvun lopulla Muinaistieteellisen toimikunnan valvonnassa ja tuella. Rakennuskonservaattori teki kirkossa 1960- ja 1970-luvuilla rakennushistoriallisia tutkimuksia, ja vuonna 1977 vanha kirkko ympäristöineen suojeltiin yleiskaavalla. Mittapiirustusten tarkentaminen jatkui 1970-luvun, ja vuosikymmenen lopulla hyväksyttiin viimein korjaussuunnitelma.

UNESCO:n maailmanperintökohteeksi vuonna 1994

Korjaustyöt käynnistyivät 1980-luvun alussa. Aluksi vaihdettiin lahonneet ja vaurioituneet rakennusosat. Sitten korjattiin kirkon holvi ja uusittiin katto. Työtä jatkettiin useana eri vuonna pääosin kirkon keskusrahaston tuella. Vuosikymmenen lopulla oli tapulin vuoro: viirisalko ja tapulin huippu irrotettiin kunnostusta varten. Vuonna 1990 kirkko sai paloilmoittimet ja valvontalaitteet. Saman vuonna Petäjäveden vanhaa kirkkoa ehdotettiin maailmanperintöluetteloon. Vuonna 1993 Museovirasto nimesi Petäjäveden vanhan kirkon alueen valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi, ja seuraavana vuonna kirkko hyväksyttiin UNESCO:n maailmanperintökohteeksi.

Kirkon kunnostus jatkui koko 1990- ja 2000-luvun osin kansallisella ja osin Euroopan unionin tuella. Vuonna 2005 kirkolle vahvistettiin ohjeellinen hoito- ja käyttösuunnitelma, ja seuraavana vuonna sen hoitoa koordinoimaan perustettiin oma hoitokunta. Vuonna 2009 Petäjäveden seurakunta rajasi mailleen korjausmetsän, jossa kasvatetaan puita vanhan kirkon korjaustarpeisiin. Kirkon suojelua on tehostettu 2010-luvulla. Kirkko sai sprinklerit ja sen ulkovalaistusta parannettiin. Vuonna 2013 kirkon suoja-alue vahvistettiin asema-kaavassa. Vuonna 2014 kirkko sai uuden hoitosuunnitelman. Kirkkohallituksen rakennusavustus mahdollistaa vanhan kirkon jatkuvan kunnostuksen.

Petäjäveden vanha kirkko on yksi Suomen seitsemästä UNESCO:n maailmanperintökohteesta. Kuva: Martti Jokinen, 1999, FINNA.

Mittapiirustus Petäjäveden vanhasta kirkosta. Mittapiirros: Pekka Pietarila, 1950–1960, Aalto-yliopiston kuvatietskanta Raami, FINNA.

Yksityiskohta Petäjäveden vanhan kirkon saarnastuolista. Kuva: István Kecskeméti, 1996, FINNA.

Jaakko Klemetinpoika Leppänen – kirkonrakentaja ja kirvesmies

Petäjäveden vanhan kirkon suunnitteli ja rakennustyötä valvoi kirvesmies Jaakko Klemetinpoika Leppänen vuosina 1763–1765. Tarkkaa tietoa Leppäsen syntyperästä ei ole saatavilla. Tiedetään kuitenkin, että ennen Petäjävedelle tuloaan Leppänen toimi puuseppänä Saarijärven Lannevedellä vuosina 1752–1759. Sen jälkeen

hän muutti Laukaan pitäjän Jyväskylän kappelin Vesangan kylän Soikkalan taloon, jossa hänet mainitaan pitäjännikkarina 1761–1768. On ilmeistä, että Leppäsen opettaja oli Arvi Junkkarinen, laajalti Keski- ja Itä-Suomessa liikkunut kirkonrakentaja.

Leppäsen elämäntyötä tutkinut professori Lars Petersson olettaa, että Jaakko Leppänen oli Petäjävedelle tullessaan jo ikämies ja että hän oli syntynyt 1700-lu-

vun alussa, viimeistään isonvihan aikaan. Leppänen mainitaan vuonna 1757 Jämsässä, jossa hän johti pitäjän 1680-luvulla rakennetun emäkirkon uudelleen kattamista. Seuraavana kesänä hän kattoi saman kirkon tapulin. Leppänen korjasi vuonna 1761 Laukaan 1670-luvun lopulla rakennetun kirkon. Petäjäveden kirkon valmistuttua hän siirtyi 1765 Korpilahdelle tekemään valmiiksi Arvi Junkkarisen 1753 rakentaman, keskeneräiseksi jääneen kirkon. Jämsässä Leppänen työskenteli vielä kahteen otteeseen sisustustöissä vuonna 1765 ja tapulin pystyttämässä vuonna 1768. Tämän jälkeen hän katoaa asiakirjoista.

Jaakko Leppänen muistetaan ennen kaikkea Petäjäveden puukirkon rakentajana. Kirkko on suomalaisen puukirkkoarkkitehtuurin mestarinäyte. Jaakko Leppäsen poika ja pojanpoika olivat myös kirkonrakentajia. Jaakko Jaakonpoika Leppänen (1741–1805) rakensi Petäjäveden kirkkoa muistuttavan kirkon Jyväskylään 1775. Sen vieressä sijainnut tapuli valmistui viisi vuotta myöhemmin. Sitä ennen Jaakko Jaakonpoika Leppänen ennätti pystyttää tapulin Korpilahdelle 1777. Pojanpoika Erkki Jaakonpoika Leppäsen (1776–1856) tuotannosta tunnetaan 1821 valmistunut Petäjäveden tapuli, joka on liitetty isoisän rakentaman kirkon länsisakaraan umpinaisella yhdyskäytävällä.

Keuruun vanhaa kirkkoa on kutsuttu Suomen kauneimmaksi puukirkoksi

Keuruun vanha kirkko on vuosina 1756–1759 rakennettu länsitornillinen pitkäkirkko, johon on liitetty lyhyet ristivarret. Paanukattoinen ja punamullattu kirkko edustaa hyvin 1700-luvun puukirkkoarkkitehtuuria. Kirkon suunnitteli ja sen rakennustöitä valvoi alahärmäläinen itseoppinut kirkonrakentaja Antti Hakola. Kirkon alkuperäiset piirteet ovat säilyneet hyvin. Kirkon itäpäähän, kuoriosan jatkoksi, rakennettiin vuonna 1832 kahdeksankulmainen sakaristo, ja se korvasi alkuaan pohjoispuolen kylkiäisessä sijainneen sakariston. Samassa yhteydessä suurennettiin myös kirkon ikkunat.

Nykyinen Keuruun vanha kirkko on vuonna 1630 perustetun seurakunnan kolmas kirkko. Vuonna 1752 aiempi kirkko todettiin liian pieneksi ja korjauskelvottomaksi. Uuden kirkon rakentaminen alkoi vuonna 1756, ja harjakorkeuteen kirkko kohosi jo seuraavana

vuonna. Länsitorni, sisäholvi ja ikkunat valmistuivat vuonna 1758, ja kirkko vihittiin käyttöön saman vuoden syyskuussa. Kirkon viimeistely saatiin valmiiksi vuonna 1759, jolloin molempien ulko-ovien portaiden suojaksi tehtiin avokuistit. Kirkko tervattiin ensi kerran vuonna 1765, ja uudelleen vuonna 1768. Torni tervattiin vuonna 1773.

Kirkon sisustuksen loppuunsaattaminen aloitettiin vuonna 1776. Kirkonrakentajana tunnettu rakennusmestari Matti Pärnä-Åkerblom teki saarnastuolin ja alttarilaitteen alttaritaulun kehystykseksi. Alaveteliläisen taidemaalarin Johan Backmanin 1760-luvun alussa maalaama alttaritaulu *Kristus pesee opetuslastensa jalkoja* asetettiin paikalleen. Maalarimestari Johan Tilénin tekemä sisäseinien ja holvin maalaukset sekä saarnastuolin ja lehterinkaiteiden maalaukset valmistuivat 1780-luvulla. Kirkkoa sekä kattoa tervattiin ja ikkunoita korjattiin säännöllisesti muutaman vuoden välein 1700-luvun loppupuolella. Kirkko maalattiin punamullalla vuonna 1784, ja aiempi kirkko purettiin vuonna 1799.

Kirkon kunnan huolellinen ylläpito jatkui 1800-luvun alussa. Ikkunoita ja portaita korjattiin sekä kirkkoa tervattiin säännöllisin välein. Vuonna 1819 tervattiin paanukatto ja kirkon länsitornin hirsiseiniin tehtiin riimoitettu pystylauditus sekä ikkunat varustettiin vuorilaudoilla. Vuonna 1824 seurakunta sai lahjoituksena turkulaisen Carl Gustaf Söderstrandin vuonna 1820 tekemän maalauksen *Viimeinen tuomio*, joka sijoitettiin kirkkoon. Nykyisin sekä alttaritaulu ja maalaus ovat Kansallismuseossa, ja teosten kopiot ovat alkuperäisten paikalla.

Akseli Gallen-Kallela ikuisti kirkon sisätunnelman

Vuosina 1831–1832 kirkkoa uudistettiin. Pieneksi käyneen sakariston tilalle rakennettiin kirkon itäpäättyyn kuorin jatkeeksi kahdeksankulmainen sakaristo, jonne avattiin ovet alttarin molemmin puolin. Vanhan sakariston kirkkosalista erottanut hirsiseinä purettiin, ja tila varustettiin penkeillä. Kirkko tervattiin vuonna 1831 ja maalattiin ulkoa vuonna 1832. Kirkon huoltaminen jatkui koko 1830- ja 1840-luvun. Ikkunoita ja ovia maalattiin, portaita ja vesirännejä uusittiin sekä kattoa ja tornia tervattiin. Sakariston kivijalka ladottiin

uudelleen vuonna 1845, ja sen seinäliitokset kirkkoon täydennettiin rautasidoksin. Vuonna 1850 piikojen ja renkien käyttämä länsilehteri jaettiin korkealla väliseinällä kahtia.

Seuraavilla vuosikymmenillä kirkossa tehtiin enää välttämättömät peruskorjaukset. Vuonna 1871 keskusteltiin ensimmäisen kerran uuden kirkon tarpeellisuudesta, ja sovittiin, että kirkkoon ei enää tehdä merkittäviä korjauksia. Vuonna 1873 sakaristoon tehtiin pieni komero ja vuonna 1882 sinne hankittiin rautakamiina. Vuonna 1889 taidemaalari Akseli Gallen-Kallela ikusiti kirkon sisätunnelman maalaukseensa *Tyttö Keuruun vanhassa kirkossa*. Kun uusi kirkko valmistui vuonna 1892, vanha kirkko jäi pois käytöstä vuonna 1895.

Seurakunta päätti pyytää Porvoon tuomikapitulilta lupaa kirkon myymiseen, mutta anomus jäi siltä erää tekemättä. Hakemus tehtiin vasta vuonna 1901, ja siinä pyydettiin lupaa kirkon purkamiseen, jotta hautausmaalle saataisiin lisää tilaa. Vuonna 1902 huonokuntoiset alttaritaulu ja maalaus lahjoitettiin Valtion historiallisen museon, nykyisen Kansallismuseon kokoelmiin. Arkkitehti Armas Lindgren vieraili kirkossa vuonna 1905 ja esitti Porvoon tuomiokapitulille purkuluvan epäämistä. Sen jälkeen kirkko jätettiin autioksi: ikkunoiden rikkiäiset lasiruudut korjattiin ja ovet salvattiin sisäpuolelta. Vuonna 1910 Seurasaarisäätiö yritti ostaa kirkon Helsinkiin perustettavaa ulkoilmamuseota varten.

Keuruun vanhan kirkko ja tapuli etelästä. Kirkon rakentaja Antti Hakola sijoitti tapulin 1700-luvun puukirkkojen rakennustavan mukaisesti länsipäätyyn. Kuva: Volker von Bonin, FINNA.

Kiinnostus kirkon säilyttämiseksi heräsi

Kiinnostus vanhaa kirkkoa kohtaan alkoi kuitenkin herätä. Vuonna 1912 käynnistettiin museoesineiden kerääminen. Seurakunta sai lahjoituksena kirkkoveeneen, joka asetettiin näytteille vanhan kirkon puistoon. Taidehistorioitsija Josef Strzygowski vieraili Keuruun vanhassa kirkossa vuonna 1923. Hän kirjoitti alan aikakausikirjaan Keuruun ja Petäjäveden kirkkoja yleistävän artikkelin. Kun presidentti K. J. Ståhlberg vieraili samana vuonna paikkakunnalla, vastaanotto hänen kunniakseen järjestettiin vanhassa kirkossa.

Keuruun vanhan kirkon kunnostus alkoi vuosina 1924–1925. Kivijalka korjattiin; sakariston vajonnut itäpää nostettiin; paanukatto uusittiin vanhan mallin mukaiseksi; lahonneet vesirännit uusittiin; katot ja kuistien lattiat tervattiin; särkyneet ikkunat uusittiin entisten kaltaisiksi; ränsistynyt ulkovuoraus, ikkunalaudat, ovet ja portaat korjattiin; seinät ja ikkunapuitteet maalattiin; pylväitä korjattiin ja läpikäytävien lahot kattolankut uusittiin. Korjaustöihin saatiin valtion apua vuonna 1926, mikä mahdollisti töiden jatkamisen myös myöhemmin. Samana vuonna kirkosta tehtiin mittapiirustukset. Seinä- ja kattomaalaukset restauroitiin vuonna 1929. Katto tuli korjausvuoroon seuraavaksi. Se uusittiin vuonna 1931; aluskatteeksi tuli kuitenkin huopa suositellun kaksinkertaisen tuohikerroksen sijaan.

Sisäkuva Keuruun vanhasta kirkosta. Seinät, holvi sekä saarnastuoli ja lehterien kaiteet on koristeltu Johan Tilénin maalauksin. *Viimeinen tuomio* -maalaus on oikealla. Kuva: Marja-Terttu Knapas, 1973, FINNA.

Kirkko inventoitiin vuonna 1935 ja se jäi sen jälkeen oman onnensa nojaan liki kahdeksi vuosikymmeneksi. Pienehköjä sisäkorjauksia tehtiin vuonna 1950. Ison remontin aika oli taas vuonna 1954, kun kirkon 200-vuotisjuhla lähestyi. Katto tervattiin; kirkko maalattiin ulkoa; rännit korjattiin; länsipuolen porttiaukkoon tehtiin uusi portti; ulkoseinät kunnostettiin ja sakaristo laudoitettiin kirkon tavoin; kirkkosalin ja sakariston seinäpintoja puhdistettiin ja penkkejä ja lattiaa korjattiin.

Vuonna 1974 kirkossa tehtiin Museoviraston autiokirkkokartoitus, jossa kirjattiin välittömät korjaustarpeet, porttihuoneiden kattojen uusiminen ja tervaus. Vuonna 1979 kirkkoon asennettiin palovaroittimet. Vuonna 1988 tehtiin suunnitelma tarvittavista korjauksista, joka jalostui vuosien 1992–1994 restaurointisuunnitelmaksi. Vuosina 1993–1996 kunnostettiin paanukatto ja vesikaton rakenteet; vahvistettiin tornin kattotuo-lirakenteet; tornin eteläseinän ulkovuoraus uusittiin; kaikki ikkunat kunnostettiin; ulkoportaat korjattiin; kirkko ja läpikäytävät maalattiin punamullalla ja sisätilat konservoitiin. Työhön saatiin entistämisyavustusta kirkon keskusrahastosta. Vuonna 1995 seurakunta sai tukirahaa sisämaalausten kunnostukseen Euroopan unionin arkkitehtuuriperinnön pilottiohjelmasta.

Keuruun vanha kirkko on nykyisin suosittu vihkikirkko. Siellä kastetaan myös lapsia ja siunataan vainajia haudan lepoon. Kesäkeskiviikkoisin kirkossa on ilta-hartaus. Kesällä kirkossa pidetään myös konsertteja, sillä siellä on erityisen hyvä akustiikka ja ainutlaatuinen tunnelma.

Eteläpohjalainen kirkonrakentaja Antti Hakola

Keuruun vanhan kirkon rakentaja oli Antti Hakola. Hän oli syntynyt vuonna 1704 Hakolan talossa Alahärmässä. Ensimmäisenä työnään hän rakensi vuosina 1749–1750 pienen kappelin Alajärvelle. Jo ennen kappelin valmistumista Antti Hakolan veli Matti Hakola (1703–1762) oli käynnistänyt Alahärmän kirkon rakentamisen. Antti Hakola saattoi sen valmiiksi vuonna 1752. Kirkko salvottiin suorakulmaiseksi pitkäkirkoksi, jossa oli kapea länsitorni. Se oli saanut ilmeisen voimakkaita vaikutteita Uudenkaarlepyyn kirkosta, joka

oli rakennettu 1708–1710 Elias Brennerin suunnitelmien mukaan. Alahärmän kirkko oli Antti Hakolan kolmen samankaltaisen kirkon ryhmästä ensimmäinen; kaksi muuta hän rakensi Kauhavalle 1755–1756 ja Keuruulle 1756–1759.

Alahärmän kirkko paloi vuonna 1898 ja Kauhavan kirkko vuonna 1921, joten jäljellä nyt on vain Keuruun kirkko. Sitä luonnehditaan usein yhdeksi Suomen kauneimmista puukirkoista. Se on salvottu jyrkkäkattoiseksi pitkäkirkoksi, jonka länsipäätyyn on rakennettu tapulimainen torni. Kirkon kummallakin sivulla on lyhyet ristivarret, joita ainakin sisäpuolella voisi pitää ristikirkon aihioina. Keuruun kirkon jälkeen Hakola siirtyi rakentamaan säännönmukaisia ristikirkkoja. Evijärven kirkon kaikista nurkista hän teki suorakulmaiset. Samankaltainen kirkko salvottiin vuonna 1772 Purmoon. Vaikka rakennusmestarista ei olekaan tietoa, tekijäksi otaksutaan yleisesti Antti Hakolaa.

Komeimmat kirkkonsa Hakola rakensi kuitenkin Virroille ja Kuortaneelle. Virtain vuosina 1773–1774 rakennettu kirkko salvottiin ristikirkoksi, jonka kaikki ristivarret päättyivät monikulmioon, johon tuli 20 kulmaa. Kuortaneen vuonna 1776 valmistuneessa kirkossa viistottiin myös sisänurkat, ja siten saatiin aikaan salvottu 24-kulmainen kirkko. Tämän kirkon ansios-ta Hakolasta tuli kansanomaisen hirsirakennustaiteen suuria uudistajia. Syksyllä 1777 Antti Hakola ryhtyi laskemaan Nurmon uuden kirkon peruskiviä. Kirkko oli suunniteltu ristikirkoksi, jonka sisänurkat oli viistottu. Hakola hukkui kuitenkin joen avantoon keväällä 1778 ennen kuin talveksi keskeytetyt työt saatiin uudelleen käyntiin. Työtä jatkoi Hakolan poika Kaapo, ja kirkko valmistui vuonna 1779. Luku- ja kirjoitustaidoton Antti Hakola oli yksi viimeisistä kirkonrakentajista, jolla oli aito kansanomainen tausta. Hän oli hankkinut kaikki valmiutensa ja tietonsa käytännön työssä. Rakentamansa kirkot Hakola suunnitteli itse.

Pihlajaveden erämaakirkko seisoo metsän keskellä

Pihlajaveden erämaakirkko eli vanha kirkko on Keuruulla sijaitseva vuosina 1780–1782 rakennettu puukirkko. Kirkon suunnitteli ja rakennustyötä valvoi kirkonrakentaja Matti Pärnä-Åkerblom. Kirkko on

muodoltaan ristikirkon kaltaiseksi muovattu pitkäkirkko. Kirkon länsipäässä on tapulimainen torni. Kirkko ei ole täysin alkuperäisessä asussaan, koska osa rakenteista käytettiin 1870-luvulla rakennettuun uuteen kirkkoon. Seinät ja ulkokatto jätettiin kuitenkin paikoilleen, ja kirkko entisöitiin nykyiseen asuunsa 1930-luvulla. Kirkossa järjestetään kesäisin jumalanpalveluksia ja konsertteja. Kirkko on myös suosittu vihkikirkkona.

Pihlajaveden kylän kymmenen taloa ja neljä torppaa esittivät vuonna 1778 Keuruun seurakunnalle kirkon rakentamista. Kylän asukkaat vetosivat pitkään kirkkomatkaansa. Lupaa kirkon rakentamiseen ei kuitenkaan myönnetty, mutta kyläläiset saivat luvan rakentaa saarnahuoneen. Emäseurakunta ei suostunut hanketta rahoittamaan. Kulmakunnan asukkaat ryhtyivät oma-toimisiksi ja myivät viljaa ja tervaa varojen hankkimiseksi.

Saarnahuoneen rakentajaksi palkattiin vuonna 1780 eräjärveläinen kirkonrakentaja Matti Pärnä-Åkerblom, jolla oli samaan aikaan työn alla Kurun ja Kuoreveden kirkkojen rakentaminen. Kolmen kirkon yhdennäköisyys on ilmeinen. Saarnahuone valmistui vuonna 1782, ja Keuruun kirkkoherra Abraham Indrenius nuorempi raportoi tuomiokapitulille sen valmistumisesta. Pyytämensä lisätietojen jälkeen tuomiokapituli tuli siihen tulokseen, että rakennus on pikemminkin kirkko kuin saarnahuone ja antoi kirkkoherra Indreniukselle huomautuksen virkavelvollisuuden rikkomisesta. Tuomiokapituli kanteli asiasta edelleen Vaasan läänin maaherralle, jotta muuallakin esiintynyt vastaava omavaltaisuus saataisiin loppumaan. Kiistan vuoksi kirkko vihittiin vasta vuonna 1787. Pihlajavetiset olivat saaneet oman kirkon.

Pihlajavesi oli vailla omaa pappia 1820-luvulle saakka. Keuruun papit kävivät pitäjässä jumalanpalveluksen joka kolmas tai neljäs pyhä. Ensimmäinen Pihlajaveden oma pappi oli kappalainen Anders Johan Gummerus, joka on haudattu kirkon viereen. Kirkkoa tervattiin 1800-luvulla säännöllisin, noin kymmenen vuoden välein. Vuonna 1821 kirkon luo rakennettiin pieni, uunilla varustettu kappelitupa. Jo 1830-luvulla todettiin, että kirkko oli käynyt seurakuntalaisille ahtaaksi. Vuonna 1842 tehtiin isot ikku-

na-aukot alttarin molemmin puolin, ja vuonna 1845 sakariston ikkunoihin hankittiin kalterit. Vuonna 1850 senaatti määräsi seurakunnan rakentamaan uuden kirkon vesistön toiselle puolelle. Kappelitupa paloi vuonna 1859.

Akseli Gallen-Kallela oli taas asialla

Vuonna 1870 vanhasta kirkosta purettiin uuden kirkon tarpeisiin lattia, alkuperäinen lautaholvi ja sisustus saarnatuolia lukuun ottamatta. Vanhan kirkon kaksi kelloa siirrettiin uuteen tapuliin, kun uusi kirkko valmistui. Vanhan kirkon muuttamista kansakouluksi ehdotettiin vuonna 1887. Taidemaalari Akseli Gallen-Kallela vieraili kirkossa vuonna 1900. Hän teki kirkosta piirustukset ja laati kirjoituksen vanhan kirkon säilyttämisen puolesta. Vuonna 1906 arkkitehti Josef Stenbäck dokumentoi vanhan kirkon valokuvaamalla sen uuden kirkon korjauksen yhteydessä. Mittapiirustukset saatiin vuonna 1910. Päätös uudesta katteesta ja maalaamisesta sekä porttien ja kiviaidan kunnostuksesta tehtiin vuonna 1912. Naapuriseurakunnan kirkkoherran ehdotuksesta rapistuneessa kirkossa järjestettiin jumalanpalvelus.

Vuonna 1919 tehtiin päätös kirkon myymisestä ja siirtämisestä Virroille Killinkoskelle perustettavan rukoushuoneyhdistyksen käyttöön. Hanke kuitenkin kaatui. Hankkeen vetäjä arkkitehti Josef Stenbäck laati kuitenkin kirkosta uudet mittapiirustukset. Kirkossa tehtiin 1920-luvun alussa vain pieniä korjauksia. Seurakunta kuitenkin torjui sekä Mäntän tehtaiden patruunan Gösta Serlachiuksen että Haapamäen asemanseudun asukkaiden ostotarjoukset. Kirkkoa ryhdyttiin kunnostamaan toden teolla 1920-luvun puolessa välissä. Tehtiin uusi lattia ja tynnyriholvi sekä hankittiin väliaikaiset penkit. Vuonna 1929 asetettiin vanhan kirkon korjaustoimikunta, joka sai tehtäväkseen kirkon sisustamisen.

Entistämistyö jatkui koko 1930-luvun. Saarnatuoli, vanhanmalliset penkit ja alttari rakennettiin uudelleen. Kirkkosalin seinät, portaat ja ovet korjattiin. Kivijalka ladottiin osittain uudestaan ja seinien lahokohdat paikattiin. Kirkko sai uuden pärekaton, joka tervattiin. 1950-luvulla kirkon viereen tuotiin tuulimylly ja kirkkoveni. Päätökset vanhan kirkon kunnosta huolehti-

Pihlajaveden vanhaa kirkkoa on luonnehdittu erämaakirkoksi. Se sijaitsee metsän keskellä ja kaukana asutuksesta. Sipulikupoli oli kirkonrakentaja Matti Åkerblomin tavaramerkki. Kuva: Pekka T. Rajala.

Seurakuntalaisten märät ja nokiset pompat ovat jättäneet kirkon seiniin omat jälkensä. Jotkut ovat nähneet niissä rukoukseen kumartuneen kirkkokansan varjoja. Kuva: Pekka T. Rajala.

Pihlajaveden kirkko on salvattu perinteisellä lohenpyrstömallilla. Nykyasussaan kirkossa on tervattu lautakatto. Kirkonrakentajan signeeraukset (M) näkyvät päätyviisteissä. Kuva: Pekka T. Rajala.

misesta tehtiin 1960-luvulla. Katto uusittiin vuosina 1966–1968, ja se tervattiin vuonna 1981; työ uusittiin vuonna 1989. Kirkko sai savunilmaisimet ja palohälytyskeskuksen. Vuosina 1996–1998 laadittiin suunnitelma kirkon korjaamiseksi. Systemaattinen kunnostustyö on jatkunut koko 2000-luvun entistämisyavustusten turvin.

Kirkonrakentaja ja Hämeen läänin rakennusmestari Matti Pärnä-Åkerblom

Matti Åkerblom on yksi Suomen 1700-luvun jälkipuoliskon merkittävimmistä kirkonrakentajista. Hän rakensi puukirkkoja Varsinais-Suomeen ja Hämeeseen. Kaikessa koruttomuudessaan Åkerblomin kirkot kertovat vuosisatoja jatkuneesta traditiosta. Matti Pärnä-Åkerblom syntyi Eräjärvellä Koppalan ratsutilan Pärnän torpassa vuonna 1740. Hän muutti 20-vuotiaana vuonna 1760 Turkuun, jossa hän työskenteli ensin kolmen vuoden ajan renkinä tehtailija Hans Henrik Wechterin talossa. Kaupunkiin oli 1759 perustettu kirvesmiesten ammattikunta, jonka johtava henkilö oli siihen aikaan kuuluisa kirkonrakentaja Antti Piimänen. Åkerblom hyväksyttiin oppipojaksi 1763, ja viiden vuoden jälkeen hän sai kisällin paperit.

Kisällinä Åkerblom teki sopimuksen Angeliemen kirkon rakentamisesta. Kirkko rakennettiin vuosina 1772–1774. Se on muodoltaan niin sanottu pitkäkirkko, jonka kellotapuli on Antti Piimäsen keksimän mallin mukaan liitetty tornina kirkon länsipäätyyn. Samaan aikaan Åkerblom rakensi ammattikunnalta lupaa kysymättä Halikon kirkon tapulin, jonka ammattikunta kuitenkin hyväksyi 1773 mestarinäytteeksi sillä ehdolla, että Åkerblom korvaisi tarkastajien matkat Halikkoon ja takaisin. Åkerblom merkittiin mestarina Turun kirvesmiesten ammattikuntaan.

Aktiivivuosinaan Åkerblom vastasi kymmenen kirkon ja viiden kellotapulin rakentamisesta. Hänen ensimmäinen työnsä Hämeessä oli Oriveden kirkko, joka

salvottiin 1774–1775, mutta joka paloi sisämaalaustöiden aikana syyskuussa 1779. Kirkko liittyi ilmeisesti jo Antti Piimäsen käyttämään malliin, jossa tapuli oli muuttumassa länsitorniksi, eteläinen kylkiäinen oli osittain tai kokonaan sulautettu päätälaan ja sakaristo täytti vain osan pohjoisesta kylkiäisestä. Tämän mallin mukaan Åkerblom rakensi myöhemmin kolme yhä säilynyttä kirkkoa Kuorevedelle 1779, Kuruun 1781 ja Pihlajavedelle 1780–1782. Näissä lounaissuomalaisen tapulin tunnusmerkki – sipuli – sai entistä lennokkaammat muodot. Etenkin Kurun kirkkoa on pidetty tämän kirkkotyyppin ehkä kauneimpana esimerkkinä.

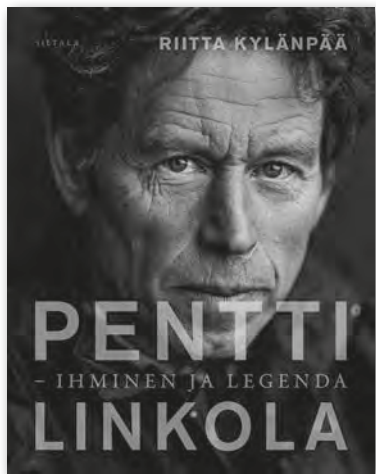
Åkerblom ehdotti samanlaista kirkkoa Ruoveden pitäjänkokoukselle vuonna 1776, mutta asiasta äänestettäessä ristikirkon kannattajat voittivat. Åkerblom rakensi vuosina 1777–1778 Ruovedelle ristikirkon, joka yksityiskohdissaan edusti lounaissuomalaista perinnettä muun muassa välikattokupolin osalta, mutta joka kokonaisuutena oli hyvin lähellä eräitä Pohjanmaan ristikirkkoja. Åkerblom ehdotti itse sisäviisteitä ja kun lopulta päätettiin, että myös ristosakaroiden ulkokulmat viistettäisiin, syntyi niin sanottu 24-kulmainen ristikirkko. Asiaan kuuluu, ettei piirustuksia hyväksytty Tukholmassa, mutta kun kuninkaan päätös lopulta saapui Ruovedelle, kirkko oli jo rakennettu.

Ruoveden jälkeen Åkerblom rakensi vielä tavanomaisempia ristikirkkoja Orivedelle vuosina 1780–1781 (palaneen tilalle), Kuhmoisiin 1784–1785, Teiskoon 1787–1788, Nurmijärvelle 1793 ja Tyrvääntöön 1799–1800. Oriveden kirkko paloi toistamiseen vuonna 1958; muut ovat säilyneet. Ruoveden kirkon rakennustöissä Matti Åkerblomilla oli apunaan sisarenpoikansa Matti Juhonpoika Åkergren (1752–1839), josta tuli myöhemmin myös kirkonrakentaja. Matti Åkerblom kuoli Orivedellä vuonna 1819.

Pekka T. Rajala

Mies, joka etsi aina rajojansa, mutta löysikö niitä koskaan

♦ **Pentti Linkola – ihminen ja legenda**, Riitta Kylänpää, Siltala, 463 sivua

Moni muistaa Suomen Kuvalehden jutun kaukaa viime vuosituhanneelta, jossa metsänhoitajat nimitettiin ”panssaroiduiksi tolvanoiksi”. Nimen antoi kalastaja, ornitologi, ekofasisti, luonnonsuojelija, soutaja, askeetti, linnunrengastaja ja naistenmies Pentti Linkola.

Suomen Kuvalehden toimittaja Riitta Kylänpää on kirjoittanut Pentti Linkolan elämäkerran. Hän haastatteli miestä noin 50 tuntia. 45 kalastusvihkoa ja 65 lintupäiväkirjaa sisälsivät tuhansia sivuja tietoa niin linturetkiltä, rengastuksista, kalan saaliista ja monista kommelluksista kuin ilonkin aiheista.

Linkola vaipui ajoittain mielen lamaan ja tällöin hän kirjoitti ajatuksiansa ja tuntemuksiansa omasta elämästänsäkin.

Kirjassa on painettu kursiivilla suorat lainaukset Linkolan päiväkirjoista ja monista sadoista kirjeistä, joita kalastaja oli kirjoittanut tai ottanut vastaan ystäviltänsä. Yksin Hilikka-äidiltänsä Linkola oli saanut noin 300 kirjettä. Ne ovat minun mielestäni kirjan hienointa an-

tia; eli jos ovat Linkolan suojelusenkelin siipinikamat pahoin kuluneet lahoista jäistä puukon kanssa ylös pyrkivän miehen tai 30 metrisen petäjän latvassa kortteeraavan kalasääskiperheen jälkeläisten merkkajaan varjelussa, niin kyllä äidinkin kirjeistä kuultaa ajoin suru ja syvä huoli, hieno rohkaisu ja usko asioiden järjestymisestä. Kirjeet ovat koskettavaa luettavaa.

Vihasi ihmiskuntaa, rakasti ihmisiä

Linkola vihasi ihmiskuntaa ja holtitonta luonnon, ”elonkehän”, tuhoamista. Ylin huoli hänellä oli metsien tuhoutumisesta ja lintujen vähenemisestä.

Vuonna 1974 vieraili Linkolan luona Vierulassa TV2 mukanaan pankinjohtaja Raimo Ilaskivi. Pankkiirin ja kalamiehen keskustelun aihe oli talouskasvu otsikolla ”Ollaanko tuhon tiellä”. Toisen mielestä talouskasvu mahdollistaa luonnon pelastamisen, toisen mielestä luonto on turvassa vasta kun maan väkiluku on noin 100 000.

Linkola rakasti ihmisiä. Kylänpää löysi päiväkirjojen ja vihkojen välistä paljon kuolinilmoituksia ja muistokirjoituksia, suuren ystäväjoukon, mutta myös ventovieraiden. He ”olivat eläneet mielenkiintoisen elämän”.

Linkolalla oli paljon hyviä ystäviä. Toiset olivat hänen kanssaan verkkoja kokemassa. Korvaukseksi riitti raitis ilma ja asioista keskusteleminen. Jotkut kyytivät Linkolaa ja kuhakuormaa autollansa ovelta ovelle kaloja kaupittelemassa. Monet kirjailijat, tieteenharjoittajat ja mielipidevaikuttajat halusivat kuulua Linkolan lähipiiriin.

Vihreät hylkäsivät Linkolan hänen jyrkkien ajatustensa takia. Olisin tykännyt olla kärpäsenä katossa, kun hän julisti lääketieteen päivillä vuonna 1992 salin täydelle lääkäreitä, kuinka ”lapsikuolleisuuden vähentäminen ja yhä pienempien keskosten henkiin pelastaminen on virhe, johon lääkärit syyllistyvät”.

Linkolaa ei kyetty pohdiskeluissa kytkemään mihinkään politiikan liikkeeseen. Hän oli kertonut kirjailija Pekka Suhoselle päättäneensä vastedes äänestää vaaleissa ilmiömäisen kauniita naisia.

Äksy joko-tai-ihminen

Linkola oli pienestä pitäen särmikäs ja herkästi suuttuvainen. Hänen ensimmäinen vaimonsa Aliisa oli ihan-teellinen puoliso kovan kalastajan rinnalle.

Linkola pyysi Aliisaa olemaan nauramatta, jos hän suuttuisi ja Aliisa oppikin tähän. Linkola saattoi suutuspäissään heittää verkon veteen, ja sitten menetettyä verkkoa kiukutellessaan aivot, lakin ja kintaat perään. Vihurin väistyttyä Aliisa korjasi kampeet järvestä talteen.

Kalassa oltiin usein pimeästä pimeään. Linkola heräsi neljältä aamulla viemään edellisen päivän kalat linja-autolle pyörällä tai hevosella.

Linkolan perheessä syötiin joskus pilaantunuttakin kalaa, jopa verkkoon hukkunut vesilintukin laitettiin ruuaksi. Aliisa paistoi Pentin lintulaudalta pyydystämiä närhiä.

Ehdoton humoristi

Linkola oli taitava puhuja ja kirjoittaja. Hänestä pidettiin, häntä ei voitu sietää, mutta harva kieltänee Linkolan huumorintajua, joka oli parhaimmillaan oppineiden ja ystävien kanssa käydyissä keskusteluissa ja kärkkäissä kirjoituksissa.

Muistelmissa on hienosti koottu tapahtumia ja sattumuksia Linkolan läheisiltä ystäviltä, apumiehiltä ja naisiltakin, joiden määrää ainakin Kalvolan metsänhoitoyhdistyksen kokouksissa äijät päivittelivät, nuoret taisivat kadehtia.

Hilkka-äiti huolsi poikansa risoja sukkia ja pyykkejä ja ihmetteli, mistä aina vain ilmaantui uusia, kauniisti kudottuja sukkia, ”tiedätkös kuinka kalliita hyvät villalangatkin ovat?”

Juha Aaltoila

Hyvät suositukset Kiviset-lukupiiriltä

Kymmenkunta tapanilalaisen Kiviset-lukupiirin jäsentä, joukossa kolme panssaroitua tolva-naakin, luki kuukauden kirjana Riitta Kylänpään *Pentti Linkola – ihminen ja legenda* -teoksen. Kirjaa kiiteltiin ja ihmeteltiin Linkolan sitkeyttä. Verkkojen määrät, soudetut, kävellyt ja pyöräillyt kilometrit ihmetyttivät. Sukutarinakin muistelmat ovat. Välillä pyrkii vesi silmiin liikutuksesta, välillä naurun sekaan, kun esimerkiksi verkkoavannoille vetojuhdaksi hankittu ravuriraakki kiskoo suitsista roikkuvaa isäntäänsä peltoa pitkin. Kirjasta on otettu neljä painosta. Kustantaja Siltalan sivuilla oli 1.11.2020 kirjaa tilattavissa hintaan 7,90 euroa.

EINARI – Ponssen perustajan Einari Vidgrénin elämä

Antti Heikkinen on vuonna 1985 syntynyt nuori kirjailija, joka on kirjoittanut viisi romaania sekä elämäkerrat muusikko Juice Leskisestä, kirjailija Heikki Turusesta, kansantaiteilija Jaakko Teposta ja kirjailija Kalle Päätalosta. Tuotteliaan kirjailijan kynästä ilmestyi syksyllä 2020 elämäkerrat muusikko Kari Tapiosta ja metsäkoneyritys Ponssen perustajasta Einari Vidgrénistä. Kirjan kustantaja on WSOY.

Einari on varmasti ollut kirjailijalle suuri haaste. Kirja on tehty pyydettyä ja Heikkinen kertoo tyytyväisyydellä tarttuneensa mielenkiintoiseen tarinaan. Tehtä-

vää hän kuvaili kuitenkin vaikeaksi. Antti Heikkinen mainitsikin eräissä haastattelussa kirjoittaneensa neljä eri käsikirjoitusta, yhteensä yli 3 000 sivua, ja jopa polttaneensa yhden version kamiinassa!

Me metsähistorian ystävät, jotka olemme innolla odottaneet Vidgrénistä kertovaa kirjaa, huomaamme yllätteen, ettei julkaisu ole varsinainen tietokirja, vaan ennemminkin romaani, jossa on tosielämään pohjautuvat tapahtumat. Kirjaan ovat löytäneet tiensä sekä kertojan yleiskieli, että osin kuvitteellisin lainauksin Einarin käyttämä pohjoissavolainen murre. Murre rönsyilee niin rikkaana, että lukija joutuu väliin miltei tavaamaan sanoja ymmärtääkseen ilmaisuja. Heikkisen kirjalliset ansiot löytyvät runsaasta sanavarastosta, teksti on lennokasta ja kuvailevaa, juoni yllätyksellistä. Einarin puheenvuorot ovat metsänmakuisia ja kantaaottavia, tekstistä rakentuu vaivihkaa lupsakka henkilökuva.

Kirjoitusurakka ei ole ollut helppo, luonteeltaan Einari oli kirjan mukaan varautunut. Hänestä ei löydy lehtien syvähaastatteluja, ei liioin henkilökohtaisia päiväkirjoja, vaan lähteet on pitänyt löytää muualta. Henkilöhaastatteluja ja jutunkertojia on taustalla satoja, heidän tarinoistaan Heikkinen on kuttonut monipuolisen kuvan kirjan päähenkilöstä.

Kirja kertoo perusteellisesti Einarin lapsuudesta ja nuoruudesta, vaiheet yrityksen kasvun vaiheissa jäävät muun elämän kuvausta vähemmälle. Kirjailija avaa vapaasti hurjaan työtahtiin tottuneen Einarin siviilielämän haasteita niin isän, vaimon, kuin lastenkin kanssa. Omista vaikeuksistaan sulkeutunut työnarkomaani ei ollut helppo perheenjäsen lähipiirille. Oikeita ihmisiä hän kuitenkin osasi valita yritykseensä, yksi tärkeimmistä luottotehtävistä oli omalla veljellä Esa Vidgrénillä, mikä kirjassa nostetaankin kauniilla tavalla esille.

Kitisen uiton peräänajoa vuonna 1979. Einari Vidgrén ja Ponsse PAZ Kitisen latvoilla Sodankylässä. Ponsset otettiin ruuhkien purkuun Kitisellä vuonna 1973.

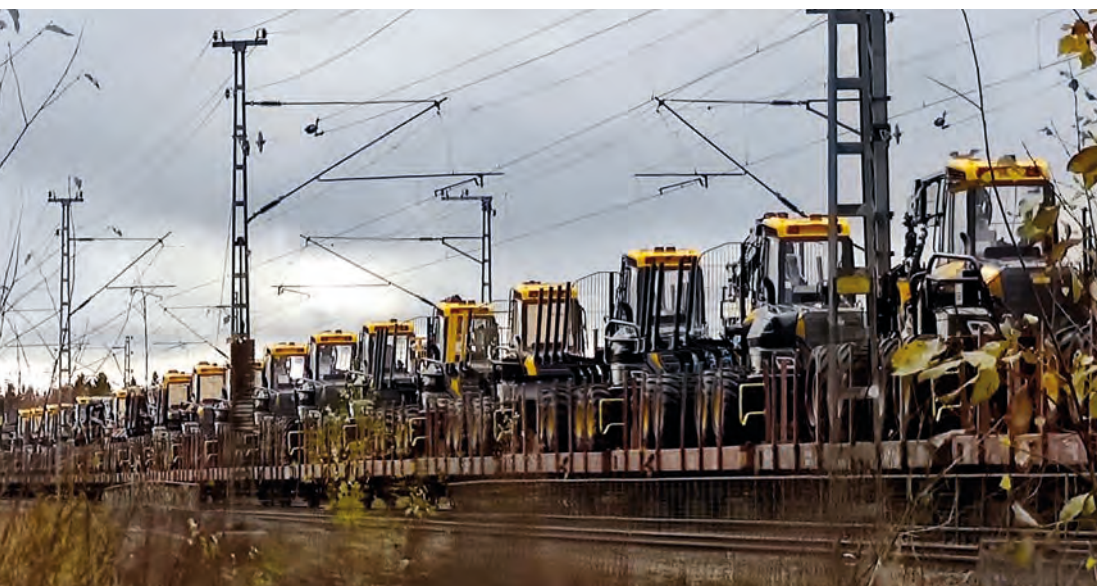
Kuva: Lauri Hemmi.

Einarille kertyi monta roolia ja titteliä: savottajätkä, ajomies hevosella ja traktorilla, koneurakoitsija, yrittäjä, teollisuusneuvos, kunniatohtori, metsäkoneteollisuuden järkäle mutta aina myös kansanmies. Hän saavutti niin korkean aseman kuin käytännössä voi saavuttaa, kansakoulupohjalta. Periksi antamattomuus, kova työnteko ja oikein ajoitetut kaupat kartuttivat myös huomattavan varallisuuden.

Loppukuvaus on lämpimän koskettava. Yllättävä lähtö viimeisen selkäpilkotuksen tuolle puolen kuvataan kirjassa kauniisti. Piti oikein ottaa pienet lompit Einarille!

Kirja on lukukokemuksena varsin mukaansatempaava ja tarinassa olisi ainekset vaikka elokuvaksi, onhan yksi pojistakin, Jukka Vidgrén elokuvaohjaaja. Teos on saatavilla myös kirjailijan itsensä lukemana äänikirjana.

Eero Knaapi

Ponsse-metsäkoneita matkalla maailmalle Riihimäen rautatieasemalla syyskuussa 2020. Tässä on näkyvillä osa kymmenien koneiden kuormasta. Kuva: Lauri Koskimäki.

Päivännäöllä ja pimeällä, työ käy. Kuva: Eero Knaapi.

Suhteeni metsään -kirjoituskeruun tulos noin 300 vastausta

Kirjoituskeruun vastauksissa metsään liitetään hyvin erilaisia merkityksiä taloudesta rauhaan, terveydestä perintöön. Vastauksissa näkyy metsän henkinen merkitys; Metsää kuvataan kirkoksi tai paikaksi, jossa voi kohdata itsensä. Metsään liitetään monenlaisia tunteita elintärkeästä, voimaa antavasta paikasta ahdistavaan pelkojen paikkaan.

Kirjoituksissa pohditaan metsän vaikutuksia ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin, mutta samalla korostetaan metsän taloudellista tärkeyttä sekä myynti- että työtulojen lähteenä. Huoli metsien tulevaisuudesta korostuu ilmastonmuutokseen, biodiversiteettiin ja avohakkuisiin keskittyneissä teksteissä.

Metsän tuoksu ja metsä muiden lajien kotina mainitaan monessa kirjoituksessa.

Kirjoituksissa kuvataan sitä, miten metsäsuhde on rakentunut, muuttunut ja vaihdellut elämänvaiheissa. Osa kirjoittajista pohtii kaupungissa ja maaseudulla asuvien suhdetta metsään sekä vertaa kaupunkimetsiä maaseudun metsiin. Mikä on oikeaa, aitoa metsää ja millainen on oikeanlainen, hyvä metsäsuhde?

Julkiseen keskusteluun metsistä ja omistamisen käsitteeseen tartutaan myös. Vaikka ei omistaisikaan metsää, metsät koetaan usein osaksi suomalaisuutta ja kansanperinnettä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Metsäsuhteet yhteiskunnallisessa muutoksessa -tutkimushanke ja Suomen Metsä museo Lusto järjestivät *Suhteeni metsään* -muistitietokeruun 15.1.2020–15.10.2020. Keruuta rahoitti myös Metsämiesten Säätiö.

Aineisto on tallennettu SKS:n arkistoon. Sitä tullaan ensimmäiseksi hyödyntämään vuosina 2020–2025 Metsäsuhteet yhteiskunnallisessa muutoksessa -tutkimushankkeessa, jossa tartutaan niin instituutioiden, metsäammattilaisten kuin metsänomistajienkin metsäsuhteeseen. Lisäksi aineistoa käytetään tieteellisissä opinnäytetöissä. Lisätietoja: <https://metsasuhteita.fi/tutkimus/>

Kiitämme lämpimästi kaikkia keruuseen osallistuneita!

Vastaajien kesken arvotut kirjapalkinnot on toimitettu voittajille.

Jaana Laine

Vuonna 1986 pidetyn XVI pohjoismaisen metsäkongressin retkeilyltä. Kohde oli Metsähallituksen Hämeenlinnan hoitoalueessa. Kuva: Lusto, Metsähallituksen kokoelma, kuvaaja K. H.

Toisen pohjoismaisen metsäkongressin retkeilyltä Punkaharjulla vuonna 1927. Kuvan tiedoista: "Esikuvallinen taimitarha Punkaharjulla Metsätieteellisen koelaitoksen kokeilualueella. Retkeilijöitä saapuu." Kuva: Lusto, Suomen Metsäyhdistyksen kokoelma, Metsätaloudellinen valistustoimisto.

